

Соғлом авлодни тарбиялаш — буюк давлат пойдеворини, фаровон ҳаёт асосини қуриш деганидир.

Ислом КАРИМОВ



СПОРТ ВА СОҒЛОМ ОИЛА — СОҒЛОМ БОЛА ВА СОҒЛОМ ЖАМИЯТ АСОСИ

Президентимиз Ислом Каримов раислигида 28 январь куни Оқсаройда Ўзбекистон Болалар спортини ривожлантириш жамғармаси Ҳомийлик кенгашининг навбатдаги йиғилиши бўлиб ўтди

Давлатимиз раҳбари мазкур Жамғарма фаолият бошлаганидан буён ўтган йилларда эришилган ютуқлар, бу борада амалга оширилган кенг қўлмали ишларнинг аҳамияти ва натижалари хусусида атрофлича фикр юритди.

— Ёшларни жисмоний ва маънавий жиҳатдан мутаносиб ривожлантиришга қаратилган бу тизимнинг йўлга қўйилиши ҳар томонлама тўғри бўлганини бугун ҳаётнинг ўзи тасдиқлаб бермоқда, — деди Президентимиз. — Шаҳару қишлоқларимизда бунёд этилган замонавий спорт мажмуаларида болалар спорт билан мунтазам шуғулланиб, саломатлигини мустаҳкамламоқда. Соғлом, кучли, мард ва қатъиятли бўлиб камолга етмоқда. Фарзандларимизнинг иродаси тобланмоқда, турмуш тарзи, дунёқараши ўзгармоқда.

“Соғлом авлодни тарбиялаш — буюк давлат пойде-

ворини, фаровон ҳаёт асосини қуриш деганидир”. Президентимиз Ислом Каримов томонидан мустақиллигимизнинг илк йилларида айtilган бу сўзлар мамлакатимизнинг истиқболдаги бош мақсадини, давлатимиз сиёсатининг устувор йўналишини белгилаб берган. Ўзбекистон истиқлолнинг дастлабки кунларидан узоқ истиқболни кўзлаб, фарзандларимиз биздан кўра кучли, билимли, доно ва албатта бахтли бўлишлари шарт, деган эзгу ниятни ўз олдига асосий мақсад қилиб қўйган.

Истиқлол йилларида бу олижаноб мақсад йўлида миқёси ва аҳамияти жиҳатидан улкан ишлар амалга оширилди. Мамлакатимизда болаларнинг соғлом туғилиши ва соғлом улғайиши учун барча зарур шароитлар яратилди.

Президентимиз ташаббуси билан Ўзбекистон Болалар спортини ривожланти-

риш жамғармаси ташкил этилиб, болалар ва ўсмирлар ўртасида спортни омалаштириш, соғлом ҳаёт тарзини кенг қарор топтириш, баркамол авлодни шакллантиришнинг ноёб тизими йўлга қўйилди. Болалар спорт таълим-тарбия соҳасининг узвий қисмига айланди.

2013 йилда болалар спорт объеклари, мусика ва санъат мактаблари барпо этиш, реконструкция қилиш ва капитал таъмирлаш ишлари изчил давом эттирилди. 113 спорт иншооти ва сузиш ҳавзаси, 55 болалар мусика ва санъат мактаблари қурилиб, фойдаланишга топширилди. Ушбу объектларнинг 132 таси қишлоқ жойларда ишга туширилди. Бу мақсадлар учун 210 миллиард 400 миллион сўм маблағ йўналтирилди.

Президентимиз спорт мажмуалари, мусика ва санъат мактабларини ҳар

томонлама сифатли қуриш, бунинг учун ихтисослашган пудрат ташкилотларини кўпайтириш, уларнинг моддий-техник базасини мустаҳкамлаш зарурлигини таъкидлади.

Болалар спорт объекларини қуриш ҳеч қачон тўхтамайди. Бу борадаги ишлар изчил давом эттирилади. Азиз болаларимиз камол топадиган бу мажмуаларни шундай чиройли ва мустаҳкам этиб қурайликки, бу биздан ўзига хос бир эсдалик, уларга меҳримизнинг ифодаси бўлсин, деди давлатимиз раҳбари.

Барча спорт мажмуалари замонавий спорт инвентарлари ва малакали мураббийлар билан таъминланаётгани туфайли уларнинг қамрови тобора кенгайиб бормоқда. Бугун мамлакатимизда 2 миллионга яқин бола спортнинг 30 дан зиёд тури билан мунтазам шуғулланмоқда. Битта спорт иншоотидан

ўртача кунлик фойдаланиш вақти 9,5 соатни ташкил этмоқда.

— Болалар учун барпо этиладиган ҳар бир иншоотни қалб қўримизни бағишлаб қуришимиз керак. У ерда шуғулланган болалар шундай имкониятлардан мамнун бўлиб, эзгу мақсад ва интилишлар билан яшасин. Зеро, фарзандларимизни хурсанд қилиш, уларнинг ҳар томонлама баркамол бўлиб вояга етиши учун шароит яратиш бизнинг бурчимиз, — деди Президентимиз.

Болалар спорт объеклари асосан мамлакатимизда ишлаб чиқарилган спорт инвентарлари ва ускуналари билан жиҳозланмоқда. Бугунги кунда 120 турдаги спорт инвентарлари ва ускуналарининг 116 таси мамлакатимиз корхоналарида ишлаб чиқарилмоқда.

(Давоми 2-бетда.)

«KIDS' ENGLISH 2»

жаҳон айвонига яна бир дарча

2-синфларнинг чет тилидан дарслик мажмуалари республикаимизда илк бор тайёрланди. Лекин бир нарсани унутмаслик керак, «Kids' English 2» дарслик мажмуаси «Kids' English 1»нинг мантикий давоми ҳисобланади.

3-бет

ҚИШЛОҚДА ҲАЁТ ЎЗГАЧА

Бу ерга кузда келсангиз, ёшу қарини ҳашардан топасиз. Деярли барча хонадонларда узум етиштирилади. Майиз сайлида қишлоқда барча ҳашарга чақирилади. Кучи бор одам ишдан четда қолмайди. Назаримда, ҳақиқий оқибат ҳам, ҳамжиҳатлик ҳам шунда кўринади.

11-бет

ҚУВНОҚ КИЧКИНТОЙЛАР МАСКАНИ



Самарқанд шаҳридаги 107-мактабгача таълим муассасасида 220 нафар ўғил-қиз тарбияланади.

Таълим-тарбия жараёнида асосий эътиборни соғлом ва баркамол авлодни вояга етказишга қаратаётган муассаса педагог-тарбиячилари инглиз тили, бадий гимнастика, рақс бўйича ҳам машғулотлар ўтказмоқда. Мунтазам ташкил этилаётган «Соғломжон-

2014-yil — Sog'lom bola yili

полвонжон», «Ким эпчил-у, ким чаққон?» каби спорт мусобақалари, расмлар танлови ва викториналар болажонларнинг сеvimли тадбирига айланган.

Суратда: Самарқанд шаҳридаги 107-мактабгача таълим муассасасида.

Алишер ИСРОИЛОВ (Ўза) олган сурат.

СПОРТ ВА СОҒЛОМ ОИЛА — СОҒЛОМ БОЛА ВА СОҒЛОМ ЖАМИЯТ АСОСИ

(Давоми. Боши 1-бетда.)

Мамлакатимизда кизларни спортга жалб этиш масаласига алоҳида эътибор қаратилмоқда. Улар учун миллий менталитетимизга хос кийимлар ишлаб чиқарилмоқда, аёл мураббий ва ўқитувчиларни тайёрлашга кенг ўрин берилмоқда.

Президентимиз ташаббуси билан ҳар йили 8 март — Халқаро хотин-қизлар байрами арафасида ўқувчи қизларга спорт кийимлари топширилмоқда. Бу қизлар ўртасида спортнинг янада оммалашishi, уларнинг соғлом, бақувват ва дуркун бўлиб улғайишида муҳим омил бўлмоқда. Бугун юртимизда 842 минг нафарга яқин қизлар спорт билан мунтазам шуғулланмоқда.

Давлатимиз раҳбари қизларни жисмоний тарбия ва спортга янада кенгроқ жалб қилиш зарурлигини, бунинг учун маҳалла ва хотин-қизлар кўмиталарининг фаоллигини ошириш, оилалар билан доимий ишлашни янада кучайтириш лозимлигини алоҳида таъкидлади.

Оила қачон бахтли бўлади? Аёл бахтли бўлса! Аёл қачон бахтли бўлади? Фарзандлари соғ-саломат бўлса! Бунинг учун оилада соғлом муҳит шаклланиши, аввало, ота-она спорт билан шуғулланиши керак, деди Ислам Каримов.

Фарзандларимизнинг ҳар томонлама соғлом бўлиб улғайишида жойларда ташкил этилаётган тур-

ли спорт мусобақалари муҳим аҳамият касб этмоқда. Ёшлар орасида спортга қизиқиш, соғлом бўлишга интилиш кучайиб бормоқда.

Уч босқичли спорт тизими — “Умид ниҳоллари”, “Баркамол авлод” ва Универсиада мусобақалари ёшларни спортга кенг жалб этиш, профессионал спортчиларни тарбиялашда муҳим ўрин тутмоқда.

2013 йилда ҳам мамлакатимиз спортида улкан муваффақиятларга эришилди. Пойтахтимизда ўсмирлар ва қизлар ўртасида оғир атлетика бўйича IV жаҳон чемпионати, дзюдо бўйича Гран-при туркумидаги халқаро мусобақа, бадий гимнастика бўйича Осиё чемпионати юксак савияда ўтказилди.

Олти ёшли шахматчимиз Исламбек Синдорев Эронда ўтказилган Осиё чемпионатида учта олтин медални қўлга киритди. Нафиса Мўминова ўзбек қизлари ўртасида биринчи бўлиб халқаро гроссмейстер унвонига сазовор бўлди.

Оғир атлетикачи Руслан Нурудинов Польшада ўтказилган жаҳон чемпионатида, дзюдочимиз Яхё Имомов Францияда ўтган “Катта дубулга” туркумидаги халқаро турнирда биринчи ўринни эгаллади.

Президентимизнинг 2013 йил 3 декабрдаги фармонида мувофиқ Ватандошнинг халқаро майдондаги обрў-эътибори ва нуфузини оширишга салмоқли ҳисса қўшган бир гуруҳ истеъдодли ёшлар

давлатимизнинг юксак мукофотлари билан тақдирланиши мамлакатимизда ёшларга қаратилаётган эътиборнинг яна бир амалий ифодаси бўлди.

Бу йил “Баркамол авлод” мусобақаларининг финал босқичи Наманган вилоятида ўтказилди. Шу муносабат билан бу ерда бир қатор янги спорт мажмуалари қурилмоқда, ободонлаштириш ишлари амалга оширилмоқда.

Мамлакатимизда Соғлом бола йили деб эълон қилинган жорий йилда бу борадаги ишлар кўлами янада кенгайди. Жамиятимизда соғлом турмуш тарзини ва аҳолининг тиббий маданиятини юксалтириш, оммавий спортни, айниқса, болалар спортини ривожлантириш борасидаги ишлар изчил давом эттирилди.

— 2014 йилни мамлакатимизда Соғлом бола йили деб эълон қилдик. Бу масалага янгилик қарашни, масъулиятни янада оширишни талаб этади. Бу ҳақда сўз бораганда, халқимиз қалбидан чуқур жой олган, эзгу даъватга айланган бораётган бир шioriни эслаш ўринли, деб биланам. Яъни, соғлом бола — аввало соғлом ва аҳил оиланинг меvasиди. Спорт ана шундай оилаларни шакллантирадиган энг яхши воситалардан биридир. Спорт билан шуғулланган йигит-қизлар соғлом ва бақувват, фикри тиниқ бўлади. Келгусида фарзандларини ҳам шу руҳда тарбиялайди. Бундай

оилалар кўпайса, бутун жамиятимизнинг соғлом муҳити янада мустаҳкамланади, — деди Президентимиз.

Мажлисда Хомийлик кенгашининг 2013 йил 15 март куни бўлиб ўтган йиғилишида белгиланган вазифаларнинг ижроси атрофида таҳлил этилди. Спорт иншоотлари ва сузиш ҳавзаларини қуриш, реконструкция қилиш ва капитал таъмирлаш, уларни зарур спорт анжомлари ва инвентарлари билан жиҳозлаш, спорт мажмуаларидан фойдаланиш самарадорлигини ошириш, малакали мураббийлар, айниқса, аёл спорт устозларини тайёрлаш бўйича амалга оширилган ишларга эътибор қаратилди.

Давлатимиз раҳбари спорт иншоотларидан самарали фойдаланиш, қизларни спорт билан шуғулланишга кенг жалб қилиш, мамлакатимизда ишлаб чиқарилаётган спорт анжомларининг турини кенгайтириш ва сифатини янада яхшилаш, шу соҳада фаолият олиб бораётган маҳаллий ишлаб чиқарувчиларни ҳар томонлама қўллаб-қувватлаш масаласига доимий эътибор қаратиш зарурлигини алоҳида таъкидлади.

Йиғилишда 2014 йилда амалга оширилиши лозим бўлган ишлар кўриб чиқилди. 115 спорт объекти ва 48 болалар мусика ва санъат мактабларини қуриш ҳамда реконструкция қилиш, уларни зарур анжом ва ускуналар билан

таъминлаш бўйича устувор вазифалар белгилаб олинди. Бу борада йўл қўйилаётган айрим камчиликлар кўрсатилиб, уларни бартараф этиш зарурлиги таъкидланди.

2016 йилда Бразилиянинг Рио-де-Жанейро шаҳрида бўлиб ўтадиган XXXI ёзги Олимпия ўйинларига тайёргарлик ишлари ҳам кўриб чиқилди.

Болалар спортини ривожлантириш жамғармаси бугун бошқаларнинг ҳавасини тортаётган ташкилотга айланиши барчамизга мамнуният бағишлайди. Бу ҳаракат самараларидан баҳраманд бўлаётган болалар ҳар томонлама баркамол бўлиб вояга етмоқда. Бу халқимиз ҳеч қачон ҳеч кимдан кам бўлмагани, ҳеч кимдан кам эмаслиги ва ҳеч кимдан кам бўлмаслигининг яна бир ҳаётий тасдиғидир, деди пировардида Президентимиз.

Муҳокама этилган масалалар юзасидан Ўзбекистон Республикаси Бош вазирининг биринчи ўринбосари, молия вазири Р.Азиев, Бош вазир ўринбосари Э.Боситмонова, Б.Зокиров, А.Икромов, Ўзбекистон Миллий Олимпия кўмитаси президенти М.Усмонов, қатор вазирлик ва идоралар раҳбарлари, вилоят ҳокимларининг ахбороти тингладди.

Йиғилишда қўрилган масалалар юзасидан тегишли қарорлар қабул қилинди.

Анвар САМАДОВ,
ЎЗА мухбири

ОНА ВА БОЛА САЛОМАТЛИГИ ЙЎЛИДА

Ҳаёт давомийлигининг асоси бўлган аёлни, наслимиз давомчиси фарзандларимиз саломатлигини асраш бу — миллатни, халқни асрашдир. Бинобарин, аёлга, онага ҳурмат-эҳтиром кўрсатиш, фарзанд тарбиясига алоҳида эътибор қаратиш халқимизнинг азалий қадриятларидан. Президентимиз томонидан 2014 йилнинг мамлакатимизда Соғлом бола йили, деб эълон қилиниши замирида ҳам ана шундай юксак эътибор ва ғамхўрлик мужассам.

Мустақиллик йилларида Президентимиз Ислам Каримов раҳномолигида соғлом она — соғлом бола дастури асосида оналар ва болалар саломатлигини муҳофаза қилиш, оилада тиббий маданиятни юксалтириш, миллат генофондини мустаҳкамлашга йўналтирилган тadbирлар ҳаётга изчил татбиқ этилмоқда.

— Хотин-қизлар саломатлигини муҳофаза қилиш, аҳолининг тиб-

бий саводхонлигини ошириш борасидаги чора-тадбирлар ўз самарасини бермоқда, — дейди Фаргона вилояти соғлиқни сақлаш бошқармаси бошлигининг ўринбосари Тўйчибой Саримсоқов. — Шаҳар ва туманлардаги туғруқ мажмуалари

маҳаллаларда она ва бола саломатлиги бўйича турли тadbир ва учрашувлар ўтказилаётди.

— Тумандаги 15 қишлоқ врачлик пунктида сифатли тиббий хизмат кўрсатиш учун барча шароитлар яратилган, — дейди туман тиббиёт

2014-yil — Sog'lom bola yili

қайта таъмирланиб, замонавий тиббий жиҳозлар билан таъминланди. Амалга оширилаётган тadbирлар натижасида вилоятда оналар ва болалар ўлими кескин камайди, аҳолининг ўртача умр кўриш кўрсаткичи узайди.

Вилоятнинг энг чекка ҳудудларида ҳам мазкур йўналишда кенг қамровли ишлар амалга оширилмоқда. Хусусан, Фурқат туманида бу борада аниқ тadbирлар белгиланган бўлиб, унинг ижроси изчиллик билан таъминланмоқда. Қишлоқ ва

бирлашмаси бошлиғи Одилжон Саидахмедов. — “Саломатлик-1” ва “Саломатлик-2” лойиҳалари асосида замонавий жиҳозланган тиббий муассасалар фаолиятдан аҳоли мамнун.

Туман марказий шифохонасининг туғруқ бўлими Осиё тараққиёт банки маблағлари ҳисобидан энг замонавий жиҳозлар билан таъминланди. Айни кунларда янги кўп тармоқли марказий поликлиниканинг қурилиш ишлари давом этмоқда.

Жорий йилда ҳам она ва бола са-

ломатлигини муҳофаза қилиш, соғлом авлодни вояга етказиш борасида туманда аниқ тadbирлар белгилаб олинди. Малакали мутахассислар иштирокида туғиш ёшидаги аёллар чуқурлаштирилган тиббий кўриқдан ўтказилиб, поливитаминлар билан таъминланмоқда. Никоҳланувчи шахсларни тиббий кўриқдан ўтказишга ҳам алоҳида эътибор қаратилаётди.

Умумтаълим мактаблари, лицей ва коллежларда малакали шифокорлар иштирокида репродуктив саломатлик бўйича суҳбатлар, мулоқотлар ташкил этилмоқда. Барча зарур профилактик тadbирлар, даволаш ишлари намунали йўлга қўйилгани учун аҳоли ўртасида, айниқса, оналар ва болаларда учрайдиган турли касалликлар кўрсаткичининг йил сайин камайиб боришига эришилаётди.

М.СУЛАЙМОНОВ,
ЎЗА мухбири

2014-yil 29-yanvar, № 9 (8658)

*"Who wants to take only this one...?"**("Kim o'ladi-ё, shug'ini-ё...")*

Кичиктойларнинг ўзбек болалар кўшиғини инглиз тилида изжиро этиб, дўппи айланиб ўйнаётганини кўриб таъсирланмасликнинг иложи йўқ. Мультимедиа қўлланмасидаги ушбу лавҳанинг ўзиёқ айни пайтда тажриба-синовдан ўтказилаётган 2-синфларнинг чет тили дарслик мажмуаларида халқаро стандартлардан андоза олиниши баробарида миллий рух етакчилиқ қилишдан далолат беради. Бу ҳақдаги тасаввуримиз дарслик мажмуаси муаллифларидан бири Лутфулло ЖўРАЕВ билан суҳбат асосида янада ойдинлашди.

— "Kids' English 2" ўқув-методик мажмуаси юрти-мизда биринчи мартаба яратилди. Даставвал газет-хонларимизни ушбу мажмуа билан яқиндан таништирсангиз.

— Тўғри айтасиз, 2-синфларнинг чет тилидан дарслик мажмуалари республикамизда илк бор тайёрланди. Лекин бир нарсани унутмаслик керак, «Kids' English 2» дарслик мажмуаси «Kids' English 1»нинг мантикий давоми ҳисобланади. Иккаласининг дизайни, илмий-методик концепцияси, методикаси ва принциплари жуда ўхшаш.

Таъкидлаш жоизки, дарслик ва иш дафтари бири-бирига боғлиқ ҳолда юритилади. Ёзма машқлар махсус белги билан қайд этилган бўлиб, ўқувчи иш дафтарида тегишли жойини очиб машқларни бажараваради. Дарсликда яхши ўзлаштирувчи болалар учун қўшимча машғулотлар, мультимедиа ресурси ҳамда ўйинли машқларни англа-тувчи белгилар бўлиб, улар ўқувчиларга «Kids' English 1» мажмуаси орқали яхши таниш.

Дарсликни тайёрлаш чоғида иккинчи синфда ўрганиладиган бoshqa предметларнинг дastурий талаблари ҳамда материаллари ҳам инobatга олинди. Масалан, мавзуга мос дарсларда санаш, ҳисоблаш (Математика), гигиеник малакаларни ривожлантириш (Атрофимиздаги олам), нутқ маданияти ва этика (Одобнома) бўйича топшириқлар учрайди. Ҳар бир дарсда қисқа жисмоний машқлар ўтказиш кўзда тутилган.

«Kids' English 2» ўқув-методик мажмуаси турт қисм: дарслик, иш дафтари, мультимедиа ресурси ва ўқитувчи учун методик қўлланмадан иборат.

— Уларнинг ҳар бирига, ўзига хос жиҳатларига тўхталсангиз.

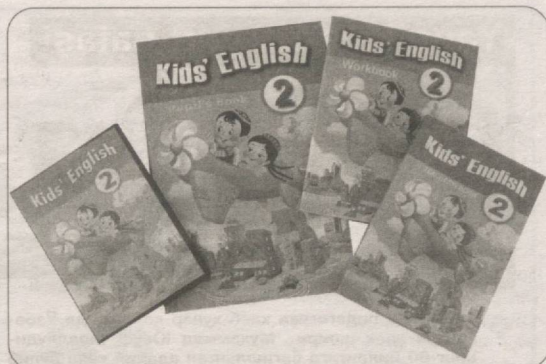
— Энг аҳамиятли қўлланмалардан бири — дарслик 56 академик соатга мўлжалланган бўлиб, 14та бўлим, 12та такрорлаш дарсидан ташкил топган. Улар ўқув

режада 2-синф учун инглиз тили фанидан кўзда тутилган йиллик жами 66 соатни қамраб олади. Ўзига хослиги шундаки, иккинчи чоракдан бошлаб такрорлаш дарсларида ўқувчилар би-

гуруҳга оид бўлмаган сўзни топ, мос келувчи жуфтликни топ каби турли-туман топшириқлар ўқувчиларнинг мантикий ва танқидий фикрлаши, тил қўникмаларини ривожлантиришга қаратилган. Барчаси ўқувчиларнинг қизиқишлари, ёш хусусиятларини инobatта олган ҳолда тайёрланган.

Дарсликдаги машқларнинг шартлари дастлаб инглиз ва она тилида, кейинчалик аксарияти инглиз тилида берилган. Иш дафтарида эса уй вазибалари ота-оналарнинг таълим жараёнига иштирокини таъминлаш мақсадида инглиз ва она тилида берилган.

— Ўқитувчиларнинг ме-



саҳифалар кўз олдингизда пайдо бўлади. Машқлар тумалари устига курсор олиб борилса катталашади, босилса ишга тушади. Мавзуга мос ҳолда кўшиқлар, кичик шеърлар ёки мульт-

тахкамлайдилар. Дарслик мажмуанинг биринчи ярмида инглиз тили алифбосини ўрганиш бараварида 1-синфда ўтилган материаллар жадвал суръатда такрорланади. Иккинчи дарсдан, яъни «Dd» ҳарфи ўтилганидан кейин сўзларни (масалан, «dad» ота, дада) ўргана бошлайди. Алифбо ўзлаштириб бўлингандан сўнг ўқувчилар содда гап ва матнларни ўқиш ва ёзишга киришади.

— Суҳбатимизга хулоса ўрнида, дарслик мажмуа муаллифларидан бири сифатида экспериментатор-ўқитувчиларга ундан фойдаланиш борасидаги тавсияларингизни берсангиз?

— Экспериментатор-ўқитувчиларга дарслик мажмуани тажриба-синовдан ўтказишдек фоят улкан ва маъсулиятли вазифа ишониб топширилган экан, улар бундай шарафли ишни бон маҳоратларини ишга солиб, тўла-тўқис адо этишлари керак. Авваламбор, дарслик мажмуанинг концепциясини, характерини, йўналишини, асос қилиб олинган ёндашувларни, шунингдек, анъанавий дарс ва дарсликлардан фарқини яхши англа олиш лозим.

Ўқитувчиларга методик қўлланманинг бошида берилган кириш қисмини яхшилаб ўрганиб чиқишларини тавсия қилардим. Яна бир гап, методик қўлланмада машқларни бажариш юзасидан берилаётган кўрсатмаларни минимум талаблар сифатида қабул қилиш керак. Чунки ижодкор муаллимлар дарсликдаги машқларни бажаришда таклиф этилаётган кўрсатмалардан ҳам яхшироқ, самаралироқ усулларини кашф этиши мумкин. Ана шу топилмалар, таклифлар эса дарслик мажмуаларини янада бойитишга хизмат қилиб, фарзандларимизга ҳар жиҳатдан мукаммал, сифатли ва узоқ муддат фойдаланадиган дарслик мажмуаниб яратилишига муносиб ҳисса бўлиб қўшилади.

Азиз НОРКУЛОВ
суҳбатлашди.

«KIDS' ENGLISH 2»

жаҳон айвонига яна бир дарча



лимларини ўзлари баҳолашига мўлжалланган «I can...» (Мен ... қила оламан) деб номланувчи машқлар киритилган.

Ота-оналар учун ажратилган қисмда ҳар бир бўлим давомида ўрганиладиган билимларни умумлаштирган материаллар берилган. Бу саҳифалар ёрдамида ота-оналар уйда қўшимча равишда фарзандлари билан шугулланишлари, уларнинг дарсда олган билимларини янада мустаҳкамлашлари мумкин. Ушбу бўлимда инглизча сўзлар маъноси расмларда ифодаланиб, таржимаси ва шартли транскрипцияси ҳам берилган. Дарслик охирида грамматик маълумотлар ҳамда 1- ва 2-синфда ўрганилган сўзлар лугати келтирилган.

Иш дафтари ҳам 14 бўлимдан иборат бўлиб, уй вазибалари, қўшимча машқлар ҳамда ўқувчилар билимини, ўзлаштириш даражасини текшириш дарслари «Progress check» ўрин олган. Кроссвордни еч, фарқларни топ, мантикий

тодик қўлланмаси ҳамда у билан биргаликда фойдаланиладиган мультимедиа ресурси ҳақида маълумот берсангиз.

— Ўқитувчи учун методик қўлланма инглиз тилида, содда ва тушунарли тарзда ёзилган. Кириш қисмининг том маънода ўқув-методик мажмуанинг концепцияси дейиш мумкин. Унда ҳар бир қисмнинг таркиби, ёндашув ва умумий принциплар, инглиз тилида йўл қўйилган хатоларни тузатиш, машқ турлари, уларнинг мақсад ва вазибалари, қачон ва қандай текшириш усуллари ҳақидаги маълумотлар берилган. Иккинчи қисмидан эса ҳар бир дарснинг таълимий, тарбиявий, ривожлантирувчи мақсадлари, қўйилган натижалар, дарсда керак бўладиган ўқув қуроллари рўйхати келтирилиб, машқларни ўқувчилар билан биргаликда бажариш юзасидан батафсил тавсия ва кўрсатмалар ёритилган.

Мультимедиа ресурсига келсак, у экранда очилганда худди дарсликдаги каби

фильмлар, таълимий ўйин ва мусобақаларни тўғри ташкил этишда ўқитувчи ва ўқувчиларга ёрдам берувчи қисқа видеотасвирлар намойиш этилади.

— Дарслик мажмуа ҳақида тасаввуримиз пайдо бўлди, энди амалиётга ўтсак. Ўқувчиларга инглиз тили алифбосини ўргатиш тартиби қандай? Улар ўқиш ва ёзишни қачон бошлайди?

— Инглиз тили алифбоси биринчи чорак давомида ўзлаштирилади, ҳар дарсда иккитадан ҳарф ўргатиб борилади. Таълим ўзбек тилида олиб бориладиган мактабларда болалар лотин графикасига асосланган алифбомизни 1-синфда аллақачон ўрганиб олгани туфайли инглиз ҳарфларини ўзлаштириш улар учун унча қийинчилик туғдирмайди. Чунки айрим ҳарфларни ҳисобга олмганда ўзбек ва инглиз алифболарининг кўриниши деярли бир хил. Таълим бошқа тилларда олиб бориладиган мактабларда болалар лотин графикасига асосланган ўзбек тили алифбосини 2-синфдан ўрганишни бошла-лайди. Улар 2-синфнинг биринчи ҳафтасида ўзбек тили ҳарфларидан 5тасини (A, B, D, E, F), инглиз тили ҳарфларидан 4тасини (A, B, C, D) ўрганади.

Аввал ҳарфларнинг кўргазмалари намуналарини ва талаффуздаги товушлари, кейин иш дафтарида тўғри ёзиш техникаси таништирилади. Ўқувчилар мактабда ўқитувчи кўмагида ҳарфлар талаффузи ва ёзувини машқ қилса, оилада ота-оналар билан бирга уй вазибаларини бажариб дарсда ўрганганларини мус-

Yangiliklarda yurt nafari



❖ **Жиззах педагогика касб-хунар коллежиди Ўзбекистон халқ шоири Мухаммад Юсуф таваллудининг 60 йиллигига бағишланган адабий кеча бўлиб ўтди.**

Тадбирда истиқлол йилларида миллий адабиётимиз ва маданиятимизни ривожлантириш, халқимиз маънавиятини юксалтириш, ёш авлодни Ватанга муҳаббат, миллий қадриятларга ҳурмат руҳида тарбиялашга муносиб ҳисса қўшган ижодкорлар меҳнати қадрланаётгани, Президентимиз Ислам Каримовнинг 2013 йил 27 декабрдаги "Ўзбекистон халқ шоири Мухаммад Юсуф таваллудининг 60 йиллигини нишонлаш тўғрисида"ги қарори ҳам ана шу юксак эътиборнинг амалий намунаси экани таъкидланди.

— Мухаммад Юсуф ўзига хос овози билан ўзбек адабиётида муносиб из қолдирган ижодкорлардан биридир, — дейди Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмасининг Жиззах вилояти бўлими масъул котиби Туроб Мақсуд. — Ватан ва истиқлол мавзулари шoir ижодида алоҳида ўрин тутади. Унинг асарлари сода ва раvon тили, самимий ифода усули билан халқимиз муҳаббатига сазовор бўлган эди.

Мухаммад Юсуф таваллудининг 60 йиллигига бағишланган адабий кечалар, маънавий-маърифий тадбирлар вилоятдаги бошқа таълим муассасалари, маҳаллаларда ҳам ўтказилмоқда.

❖ **Тошкент меҳмонхона хўжалиги ва сервис касб-хунар коллежиди Ўзбекистон Хотин-қизлар кўмитаси томонидан жамиятимизда маънавий муҳитни барқарорлаштириш ва ёшлар ўртасида соғлом турмуш тарзини шакллантиришда маҳалла, тиббиёт ва таълим муассасалари ҳамкорлигига бағишланган тадбир бўлиб ўтди.**

Мазкур коллежда беш йўналишда бир минг уч юз нафарга яқин ўқувчи тахсил олмақда. Бу ерда ёшларга ҳаҳон андозалари даражасида таълим-тарбия бериш учун барча шароит яратилган. Бир ўз ўқитидан зиёд қорхона, ташкилот ва муассаса билан яқин ҳамкорлик йўлга қўйилган. Бунинг самарасида 2013 йилда коллежни битирган ёшларнинг барчаси муҳим иш ўрни таъминланди.

Тадбирда ёшлар таълим-тарбиясига оид ўзаро ҳамкорлик натижалари таҳлил қилинди, мавжуд муаммоларни ҳал этиш, ёшлар қамолотига йўналтирилган лойиҳалар қўламини янада кенгайтириш юзасидан фикр-мулоҳазалар билдирилди. «Орас-та қизлар» тўғрисида аъзоларнинг «Бир болага етти маҳалла ота-она», «Оила қуришда тиббий қўриқнинг аҳамияти», «Эрта никоҳнинг салбий оқибатлари» каби мавзуларда сажна қўри-нишлари ййилганларда катта таассурот қолдирди.

❖ **Тошкент ахборот технологиялари университети Самарқанд филиалида телекоммуникация тармоқлари учун қўлай конвергент платформаси мавзусида семинар ўтказилди.**

Семинарда Япониянинг NEC корпорациясининг симсиз мобил технологиялари департаменти бошлиги ўринбосари Ма-мору Хирамура иштирок этиб, NEC корпорацияси дунёдаги телекоммуникация қурилмаларини ишлаб чиқарувчи энг йирик компаниялардан бири экани ва ушбу компания томонидан ишлаб чиқарилаётган махсулотларнинг аҳамияти ва қўлай-ликлари тўғрисида маълумот берди.

Тадбирда келгусида университет ва корпорация томонидан онлайн режимида бошқа мавзуларда семинарлар ўтказишга келишиб олинди.

Япониялик меҳмон мазкур таълим муассасасидаги ўқиш жараёнлари, ўқитувчилар ва талабалар учун яратилган шароитлар билан танишди.

❖ **Ўзбекистон Бадий академияси Тошкент Фото-суратлар уйида Бадий академия билан ҳамкорликда ташкил этилган «Ягона муҳит» деб номланган фотокўргазмаси очилди.**

Мамлакатимизда ҳукм суратган тинч ва осуда ҳаёт, юртимизнинг бетакорро табиат манзаралари акс этган суратлар Тошкент Фотосуратлар уйи ҳузурида ташкил этилган ёшлар фотоклуби аъзоларининг ижод махсулидир.

Кўргазманинг очилишида давлатимиз раҳбари томонидан халқимиз, айниқса, ёшлар маънавиятини юксалтириш, уларни Ватанга муҳаббат, истиқлол ғояларига сажоқат, асрий қадриятларимизга ҳурмат руҳида тарбиялашга алоҳида эътибор қаратилаётгани таъкидланди.

Ёш фотожодкор П.Қурбоннинг «Менинг бобом», Х.Шо-рахмедовнинг «Қўпқари», К.Молодцовнинг «Навоий йўллари-да», О.Фединанинг «Орол ўйинчоқлари» ва бошқа кўплаб фото-суратларда замондошларимиз ҳаёти, халқимизнинг улкан бунёдкорлик ишлари ўз ифодасини топган.

Ўза ва махсус мухбирларимиз йўлаган материаллар асосида тайёрланди.

Ҳуқуқий эксперимент қандай яқунланди?

Хабарингиз бор, «Давлат ҳокимияти ва бошқаруви органлари фаолиятининг очиклиги тўғрисида»ги қонун лойиҳасини Бухоро ва Самарқанд вилоятларида сино-вдан ўтказиш бўйича ҳуқуқий эксперимент йўлга қўйилганди.

Мазкур ҳуқуқий экспери-ментда юртимизда демокра-тик ислохотлар ва фуқаро-лик жамиятини барпо этиш, давлат органлари фаолияти-нинг очиклигини таъминлаш-да фуқаролик жамияти ин-ститутлари ҳамда оммавий ахборот воситаларининг ўрнини кучайтириш алоҳида кўзда тутилган. Шу билан бирга, қонун лойиҳасини янада такомиллаштириш, унинг меъёрларини амали-ётга тўлиқ жорий этиш юза-сидан мукаммал механизм-ларни ишлаб чиқиш ҳамда мазкур эксперимент асоси-да олинган янги тажриба-ларни қонун ижодкорлигига

татбиқ этиш борасида кўпгина ютуқлар қўлга кири-тилди. 2013 йилнинг март ойидан бошланган ҳуқуқий эксперимент декабр ойида ўз ниҳоясига етди. Бу вақт мобайнида вилоятлар ҳоким-ликларининг веб-сайтлари янгиланди, нодавлат-нотижо-рат ташкилотлар ва жисмо-ний шахслардан 400дан ортқ тақлифлар, Самарқанд вилоятида 2800дан, Бухоро вилоятида эса 1000дан зиёд сўровлар келиб тушган. Улар-нинг 93 фоиздан зиёди ижо-бий ечим топгани мазкур экспериментнинг муваффа-қиятли яқунланганига ишонч уйғотди.

Пойтахтимизда бўлиб ўтган «Давлат сиёсатининг очикли-ги ва ошқоралигини таъмин-лашда ОАВ ва ННТнинг сало-ҳиятини ошириш масалала-ри» мавзусидаги давра суҳ-батиди шу каби масалалар хусусида фикр юритилди. Бу-хоро ва Самарқанд вилоят-ларида ўтказилган ҳуқуқий эксперимент яқунлари тўғри-сида ҳисобот тақдимотлари ўтказилиб, ОАВ ва нодавлат-нотижорат ташкилотлар ва ки-ллари кириқтирган са-волларга атрофлича жавоб берилди.

Тадбирда қайд этилгани-дек, давлат органлари усти-дан кучли жамоатчилик на-зоратининг мавжудлиги де-мократиянинг муҳим шарти-дир.

Санжар РУСТАМОВ, «Ma'rifat» мухбири

Таълим-тарбия

уч бўғин фаолиятини бирлаштиради

Республика болалар кутубхонасида оила—маҳалла—таълим муассасаси ҳам-корлигига бағишланган ўқув-семинар бўлиб ўтди.

Оилада — ота-она, маҳаллада — қўни-қўшни, таълим муассасасида — ўқитувчи ва мураббий-лар масъулиятини янада ошириш, улар ўртаси-даги алоқаларни кучайтириш, бу борада юқори натижаларга эришаётган мутахассислар тажри-баларини оммалаштиришга қаратилган тадбир-да педагоглар, маънавият тарғиботчилари, халқ таълими ходимлари ва фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органи фаоллари иштирок этди.

— Оила инсоният тарихининг барча даврла-рида жамиятнинг негизи бўлиб келаётган му-каддас даргоҳ, — дейди Тошкент шаҳар «Оила» илмий маркази раиси Гулнора Йўлчиева. — Де-мак, бола таълим-тарбияни энг аввало оилада олади. У болани ҳам жисмоний, ҳам руҳий тар-

биялашга масъул. Ота-она, маҳалла аҳли ва ўқитувчи-педагог фаолиятининг бир-бирига бог-лиқ, уйғун ташкил этилганлиги бола тарбиясида муҳим ўрин тутади.

Семинарда сўзга чиққанлар саломатлик, таъ-лим-тарбия, ҳуқуқбузарлик профилактикаси ва бандлик масаласининг соғлом авлодни тарбия-лашдаги аҳамияти, вояга етмаганлар ўртасида ҳуқуқбузарликнинг олдини олишга қаратилаёт-ган чора-тадбирлар хусусида атрофлича маълум-от беришди.

«Оила—маҳалла—таълим муассасаси» ҳамкор-лигини янада кучайтиришда хотин-қизлар кўми-таларининг устувор вазифалари» ва «Бола тар-биясида маънавият-тарғибот марказларининг аҳамияти» сингари маърузалар қизиқарли маълумотларга бой бўлди.

Олим ЖУМАОБОВ, «Ma'rifat» мухбири

Меҳнат ва изланишга муносиб рағбат

Мамлакатимизда амалга оширилаётган демокра-тик, ижтимоий-сиёсий ва иқтисодий ислохотларни янада чуқурлаштириш жараёнини босма оммавий ах-борот воситаларида кенг ёритилишини ташкил этиш мақсадида турли танловлар ўтказиб келинмоқда.

Ўзбекистон мустақил босма оммавий ахборот воситалари ва ахборот агентликларини қўллаб-қувватлаш ва ривожлан-тириш жамоат фонди ҳамда Ўзбекистон Республикаси Олий мажлиси ҳузуридаги Нодавлат нотижорат ташкилотлари ва фуқаролик жамиятининг бошқа институтларини қўллаб-қувват-лаш жамоат фонди, Ўзбеки-стон матбуот ва ахборот агент-лиги ва Журналистлар ижодий уюшмаси ҳамкорлигида ташкил этилган «Жамият ва мен» тан-

лови республикадаги босма ва интернет нашрлар, ахборот агентликларида фаолият юри-таётган журналистлар ўртаси-да ўтказилди. Пойтахтимизда мазкур танлов ғолибларини тақдирлаш маросими ва «Дав-лат томонидан ОАВнинг иқти-содий эркинлиги ва молиявий барқарорлигини таъминлашда амалга оширилаётган ислохот-лар» мавзусида давра суҳбати ўтказилди.

— «Жамият ва мен» танло-вида 10та йўналиш бўйича эълон қилинган номинациялар-

нинг 7таси бевосита журна-листларнинг ихтисослашуви билан боглиқ, — дейди Ўзе-бекистон мустақил босма омма-вий ахборот воситалари ва ах-борот агентликларини қўллаб-қувватлаш ва ривожлантириш жамоат фонди директори ўрин-босари Мирвоҳид Миркомиллов. — Танловда 100дан зиёд иш-тирокчининг 2000га яқин ижо-дий материаллари қўйиб аъзо-лари томонидан кўриб чиқил-ди ва ғолиблар аниқланди.

Қувонарлиси, ушбу нуфузли танловда газетамиз мухбири Санобар Жуманова «Йил дебю-ти» йўналиши бўйича 1-дара-жали диплом билан тақдир-ланди.

Маърифат ТЕМУРЗОДА, «Ma'rifat» мухбири

Маънавий юксалиш йўлида

Кишилар маънавиятини бойитиш, мил-лий ғоя тарғиботи ҳақида гап кетар экан, бунинг нечоғлики масъулиятли эканини барчамиз бирдек ҳис қиламиз. Шу боис маънавият тарғиботчиларининг билим ва тажрибаларини мунтазам юксалтириб бо-риш жууда муҳим. Республика Маънавият тарғибот маркази томонидан юртимиз бўйлаб жамоатчилик асосида фаолият юритадиган тарғиботчилар учун ўқув-се-минар машғулотлари ташкил этилди.

Беш кун давом этадиган машғулотларда мам-лакатимизда иқтисодиёт, сиёсат, маънавият, таълим, аҳолини ижтимоий ҳимоя қилиш ва бошқа соҳаларда амалга оширилаётган исло-хотлар моҳияти ҳамда уларнинг самараларига доир маърузалар тингловчилар эътиборига ҳаво-ла қилинади.

— Машғулотлар давомида фаолиятимизда жа-монавий ахборот-коммуникация технологиялари-дан унумли фойдалана олиш малакаси, маъна-вий-ахлоқий мавзудаги тадбирларни уюштириш, ёшлар билан ишлаш маҳоратимиз, глобаллашув шароитида бўлаётган ахборот хуружлари ва «оммавий маданият»нинг зарарли таъсирига қарши маънавий иммунитетни шакллантиришга доир иш услубимизни бойитишга эътибор қара-тилаётир, — дейди Республика Маънавият тар-ғибот маркази Самарқанд вилоят бўлими раҳба-ри Салоҳиддин Санақулов.

Ўқув-семинар иштирокчилари куннинг иккин-чи ярмида Алишер Навоий номидаги Ўзбеки-стон Миллий кутубхонаси фаолияти билан ҳам танишдилар.

Дилшод КАРИМОВ, «Ma'rifat» мухбири

2014-yil 29-yanvar, № 9 (8658)

Бугунги кун ўқитувчиси деганда ўз соҳаси бўйича юқори малакага эга, ўзи ўқитаётган фан, чет тиллар ва ахборот-коммуникация технологияларини пухта эгаллаган, зийрак инсон кўз олдимизга келади.

— Ҳозирги техника асрида ўқувчиларга билим беришда таълим технологияларининг тутган ўрни ўта муҳим, — дейди Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети қошидаги 2-академик лицей директорининг ўқув ишлари бўйича ўринбосари Марғуба Обидова. — Академик лицейда фаолият юритаётган педагоглари миз бу жиҳатга алоҳида эътибор қаратишмоқда ва улардан унумли фойдаланишяпти.

Ўқув хоналари энг сўнги русумдаги лингафон ва мультимедиа воситалари билан таъминланган. Жами 32та компьютердан 12таси интернет тармоғига уланган. www.litsey2.uz электрон сайтида лицей ҳаёти билан боғлиқ, таълим янгиланганга оид ахборотлар жойланиб, янгиланиб турилади.

Академик лицей фаолиятини кузатар экансиз, бу ерда ўзгача муҳит ҳукмрон эканини дарров пайкайсиз. Чунки ҳар бир дарс ноодатий тарзда, эркин ва қизиқarli олиб борилади. Энг эътиборлиси, лицейда ҳар бир бўлимининг ўз метод кун бор. Ҳафта кунларига тақсимланган ҳолда бўлимлар ўқувчилар ва ўқитувчиларга, олиёй ва ўрта махсус таълим даргоҳларидан ташриф буюрган меҳмонларга ноъбанавий тарзда, мавзу

доирасидаги бир неча тақдимотлардан иборат семинар-дарслар ўтиб беришадди. Ёки буни бошқача қилиб, одатий дарсларга айлантирилган "очиқ дарс-

лойиха бор. Бу "Менинг ўттиз йиллик ҳаётим режам" лойихаси. Ушбу лойихага кўра лицейнинг ҳар бир ўқувчиси ўзининг илмий ва ижодий, шахсий ва ижтимоий мақсадлари жамланган режаларини қозғатиб, лойиха назоратчилари ҳамда ҳакамларига тақдим этади. Энг мукаммал мақсадларга эга бўлган, энг теран ва мулоҳазали, кўп

олий ўқув муассасаси ҳақида, 10 нафари чет элдаги олий ўқув юртлари ҳақида, 10 нафари мамлакатимиздаги абитуриентларни тест синовларига тайёрловчи ўқув марказлари ҳақида ва ишлаши мумкин бўлган муассасаларга оид 10 та имконият ҳақида аниқ маълумотлар тўплаши керак. Лицейимизни битирган ўқувчиларнинг айтиш-

ТАҚДИМОТ ВА ОЧИҚ ДАРСЛАР

устоз-мураббийлар ўртасида соғлом рақобат муҳитини юзага келтиряпти

лар" деб атаса ҳам бўлади.

— Лицейимиз ҳаётида оддий куннинг ўзи йўқ, ҳар кунни ўзимизни гўё бирор байрам ёки қандайдир жиддий тадбирга бораётгандек ҳис қиламиз, — дейди БМТнинг UNFPA ташкилоти "Энг яхши нутқ сўзловчи" мукофоти 2-ўрин соҳибаси, ўқувчи Шаҳина Бахромова, — Қолаверса, лицейимизни "серимтихон лицей" деб номласа ҳам бўлади. Чуқурлаштирилган фанлар бўйича махсус жадвал асосида тез-тез синовлар ўтказилиб турилади. Бу эса билимимизни узлуксиз тарзда мустаҳкамлашишга хизмат қилмоқда. Лицейимизда ҳаммага хуш келадиган ва жиддий тайёргарлик талаб қиладиган катта бир

йиллик режалар туза олган, ўз ҳаётига оид реал вазифаларни топа олган ўқувчилар муносиб тақдирланади ва ҳаммага намуна сифатида эътироф этилади. Қолаверса, махсус фанлар курс ишларидан ташқари, мантикий курс ишлари ҳам жорий этилган. Масалан, 1-курс ўқувчилари "Менинг лицейим — менинг фахрим" мавзусида чет тилида курс иши тайёрласа, 2-курс ўқувчилари "Мен танлаган касб" мавзусида, 3-курс ўқувчилари эса "Мен орзу қилган олий таълим муассасаси" мавзусида курс иши ёзишди. 3-курсда эса курс иши бироз мураккаброк, яъни 3 босқичдан иборат бўлиб, ўқувчиларнинг 10 нафари мамлакатимиздаги

ларича, ана шу якуний курс иши ҳаёт йўллари топишларида катта кўмак бераёпти.

2-академик лицейда математика, кимё каби дарслар ҳам устоз ва шоғирдларнинг ўзаро эркин мулоқоти, баҳс-мунозараси асосида чет тили дарсига айланиб кетишига гувоҳ бўлдик. Инглиз тилида сўзлашиб математик масалаларни ечаётган ўқувчиларни кўриб ҳавасимиз келди.

— Биз лицейда асосий эътиборни чет тилларни пухта эгаллашга қаратамиз, — дейди аниқ фанлар бўлими бошлиғи Ҳамида Аҳмаджонова, — Халқаро миқёсда таълимий ҳамкорликлар олиб борамиз. Ҳозир лицейимизни тамом-

Jarayon

лаган ўқувчиларнинг 70дан зиёди хорижий мамлакатларнинг нufузли олий ўқув юртларида тахсил олишмоқда. Асосийси, биз уч йиллик таълим давомида ўқувчиларимизга ўз Ватанини севиш, мамлакат тараққиёти учун хизмат қилиш, ўз миллати тақдири учун қайғуриш гоёларини сингдириб борамиз. Чет давлатда ўқиш грантини қўлга киритган ўқувчиларимиз қайтиб келиб, мамлакатимиз ривожига ҳисса қўшишлари кераклигини тушунтирамиз. Шу билан бирга, лицейимизда таълим беришнинг ўнлаб самарали усулларидан фойдаланилади. Масалан, маъруза, ҳикоя, тушунтириш, намоёиш қилиш, кўрсатиш, видео усул ва мультимедиа асосида дарснинг ташкил қилиш, қолаверса, китоб билан ишлаш, лаборатория иши, машқ, амалий иш усуллари фойдаланиш, эркин суҳбат, баҳс-мунозара, ақлий ҳужум, пин-борт, инсерт каби оригинал ва қизиқarli усуллари қўллаб, дарс жараёнини ташкил этиш яхши натижа бермоқда.

Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети қошидаги 2-академик лицейнинг малакали устоз-мураббийлари ўз билим ва тажрибаларини ишга солган ҳолда, ўқувчиларнинг иқтидор устасидодини рўёбга чиқариш йўлида самарали меҳнат қилишмоқда.

Маърифат ТЕМУРЗОДА,
«Ma'rifat» мухбири

ЎНАРДАН БОЙЛИК ТОПАЁТГАНЛАР

Ўтган ўқув йилида Урганч қурилиш касб-хунар коллежини 286 нафар ўғил-қиз тугатган бўлса, уларнинг 215 нафари бугун ўз иш ўрнига эга. Ишга жойлашганларнинг аксарияти эса тадбиркорлик фаолиятини бошлаган зийрак ёшлардир. Бироқ, бу кўрсаткичдан коллеж раҳбари Хайитбой Абдуллаев қаноатланмаётганини айтди. Битирувчиларнинг барчасини муқим иш билан банд қилиш устида изланишяётганини таъкидлайди.

— Коллежимизда ҳамкор ташкилотлар билан ҳамжиҳатликда битирувчиларимиз бандлигини тўлиқ таъминлаш учун "Битирувчи" штаби иш олиб бораётди, — дейди Ҳ.Абдуллаев. — Маълумки, Меҳнат кодексининг қатор моддаларига 2013 йилда ўзгартиришлар (жумладан, 68-модда бўйича касб-хунар коллежи битирувчиларига қўшимча кафолатлар белгилангани, 84-модданинг учинчи қисми бўйича касб-хунар коллежи битирувчиларига дастлабки синов белгиланмаслиги ва бошқалар) киритилган. Коллеж битирувчиларига берилаётган бу каби имтиёз ва имкониятлардан ёшларимиз ва уларнинг ота-оналари тўлиқ хабардор бўлса, битирувчиларнинг ишга жойлашуви ва муқим ишлаб қилиши анча енгиллашади.

Битирувчилар бандлигини таъминлашдаги бирламчи восита — "Коллеж—корхона—битирувчи" ўртасида тузиладиган уч томонлама шартнома ҳисобланади. Бундай жиддий масалада фақат касб-хунар коллежлари эмас, бандликка кўмак-

лашиш марказлари ва шахар (туман) ҳокимлиги билан ҳамкорликда иш олиб борсақ, шунингдек, ушбу жараёнинг ҳуқуқий асосини белгилловчи уч томонлама шартномани тузиш ва амалга оширишга жиддий ёндашилса, янада яхши кўрсаткичларга эришамиз.

Директорнинг фикрларини ён дафтарчамизга қайд этгач, ўтган ўқув йилида касб-хунар коллежини тугатган ёшлар билан учрашиш истагини билдирдик. Икки-уч кун мобайнида битирувчилар фаолияти билан танишдик. Ёшларнинг танлаган касбларини пухта эгаллаганидан кўнгли таскин топади.

...Катта дошқозонда қайнаб турган сувга шакар, турли масаллиқларни солгандан сўнг Элнур каттадан чўмични олди-да, қўли-қўлига тегмади. Қозонни қовлайверди, қовлайверди...

Ажабланганимизни сезган қиз изоҳ берди:

— Бу ширинлик — хоразмча нуқулидир. Масаллиқ ичига ўриннинг данагини ҳам соламиз. Қиём яхшилаб аралаштирилсагина, нуқули-

нинг шираси оғизда қолади. Айниқса, кексаларимиз хўп севиб тановул қилишди бунди.

— Бундан ташқари яна нималарни тайёрлаяпсиз?

— Печак қанд, новвот ҳам тайёрлаймиз. Ишингизни ихлос билан, меҳр билан бажарсангиз, пиширган қандолат махсулотингиз кўпчиликка манзур бўлади. Мижозингиз кундан-кунга кўпайиб бораверади.

Элнур Раҳимова билан суҳбатлашиш жараёнида у яқка тадбиркор сифатида фаолият олиб бораётганини, банкдан олган 2,5 млн. сўм маблаг эвазига элимиз дастурхонини хуштаъм қандолатчилик махсулотлари билан беэътиганини билиб олдик.

Бобурбек Ражабов эса новвоилик билан шуғулланаяпти. Бири-биридан мазали нонларни ёпишга уста бўлиб кетган. Нонларнинг ўнга яқин турини халқимиз дастурхонига тўхфа қилаётган Бобурбек фаолиятдан мамнулигини эътироф этади.

Жуманиёз Жуманиёзов Урганч брикет заводида фаолият кўрсатаёпти. Кўмирни майдалаб брикет ишлаб чиқариш борасида тажрибасини оширмоқда. Мамлакатимизда янги тур ёнигли саналган брикетнинг тайёрланиш услубини ўрганиб олган Жуманиёз хунар эгаллаб кам бўлмаётганидан мамнун.

— Урганч қурилиш касб-хунар

Milliy dastur — amalda

коллежини "Газ-сув таъминоти" йўналиши бўйича битирдим, — дейди Кенжа Рўзमतов. — Эндиликда "Тўямўйин — Урганч" минтақаларо сув қувурларидан фойдаланиш бошқармасида ишлаяпман. Ойлик маошим яхши. Касб-хунар коллежида ўқиб хунари бўлди. Мен тенги йигитларнинг хорижга иш излаб кетаётганини эшитсам, кўнглим оғриди. Иш дегани ўзимизда ҳам сероб. Мана, қурилиш ёки маиший хизмат, қишлоқ хўжалиги соҳалари дейсизми, ҳуллас, иш топилади.

"Энг катта тадбиркорликни Мунис Раҳимов бошлаб юборди", дейишди курсдошлари. У қарийб 9 млн. сўмлик кредит эвазига паррандачилик билан шуғулланаяпти. Бу катта ишни бир ўзи эплаши қийинлиги боис унга отаси камарбаста бўлаётди.

Битирувчилардан яна бири Райхон Паноева эса аёллар сартарошхонасида ишлаяпти. Унинг турли замонавий соч турмақларини интернет орқали ҳам ўрганаётгани мижозлари сони кўпайишига хизмат қилмоқда.

Ҳа, интилуванч ёшларнинг қалбида — бир дунё орзулар. Мақсад ва ниятлари муштарак йигит-қизлар келажакка шахдам қадам ташлаётди. Уларнинг йўллари ойдин!

Феруза ТАНГРИБЕРГАНОВА,
«Ma'rifat» мухбири

Ўқувчиларнинг мустақил фикрлашга ўргатиш, нутқини ривожлантиришда интерфаол усуллар, дидактик ўйинлар самарали натижа беради. Юнусобод туманидаги 240-умумтаълим мактабининг бошланғич синф ўқитувчиси Муҳаммад Ҳасанов бу каби методлардан дарс мобайнида унумли фойдаланади.

— 1-синф ўқувчилари учун мўлжалланган **“Ким кўп сўз билди?”** ўйини ўғил-қизларнинг нафақат фикрлаши, балки сўз бойлигини оширишга ҳам ёрдам беради, — дейди муаллима. — Ўйин қоидадига кўра, ўқувчи бир сўз айтса, кейинги иштирокчи шу сўзнинг охиригача ҳарфи билан бошланган бошқа

— Ҳа.
— Ширинми?
— Ҳа.
— Мевами?
— Ҳа.

Ўқувчилар шу тариқа тўғри жавобни топишади.

“Гап туз” ўйини 1- ва 2-синфда қўлланади. Ўқувчилар гуруҳларга ёки қаторларга бўлинади. Биринчи қатор битта сўз айтади. Иккинчи қатор шу сўздан гап тузади. Учинчи қатор эса ана шу гапдан матн ёки ҳикоя яратади. Масалан: биринчи қатор “боғбон” сўзини айтса, иккинчи қатор “Менинг боғбоним” деб гап тузади. Учинчи қатор “Боғбоннинг боғида меваги дарахтлар кўп.

Boshlang'ich ta'lim

етиб боради. Ўйин сўнгидея иштирокчиларнинг вазифани “аҳо”, “яхши”, “ўрта” бажаргани аниқланади. Ушбу усул орқали ўқувчиларнинг нутқи, зиyraklik ва чаққонлиги ривожлантирилади.

“Ким биринчи ўқиди?” ўйини ўқувчиларни тез фикрлашга, чаққонликка ҳамда вазифани тўғри бажаришга ундайди. Бу ўйинда ракета, ой ва юлдузлар макетидан фойдаланилади. Осмон жисмлари доскага илинади. Сўнгра гуруҳларга орқа томонда вазифалар ёзилган ракета макети

РАФБАТ КАРТОЧКАЛАРИ

таълим ва тарбия уйғунлигини таъминлаш омили

Дарсни ҳаёт билан боғлаш, мақсадни тўғри танлаш самарали натижани таъминлайди.

Она тили ва адабиёт дарсларини замон ва макон билан боғлиқ ҳолда тушунириш таълим ва тарбиянинг муваффақиятли бўлишига имкон беради. Дарсларни ижодий ёндашган ҳолда ташкил қилиш, янги педагогик технологиялардан фойдаланиш эса ўқувчинини мустақил фикрлашга

О'рган-о'ргат рафбат карточкалари

Масалан, рафбат карточкалари фаолликка ундайди. Баҳорда турли гуллар, кузда барглари, қишда эса қор парчалари шаклидаги рафбат карточкаларидан фойдаланган маъқул.

Ўқувчиларга ҳар бир тўғри жавоб учун ушбу карточкалар бериб борилади. Дарс охирида йиғилган «барг»лар (куз фаслида) ҳисоблангач, энди уларни нима қилиш кераклиги сўралади. Ўқувчиларнинг фикрлари тинглангач, улардан гербарий ёки келаси йил учун ўғит тайёрлаш мумкинлиги ҳақида тарбиявий билимлар берилади.

Байрам кунлари рафбат карточкалари гулдаста ёки табрик қоғози шаклида тақдим қилинади. Шундан сўнг улардан энг яқин кишиларига айтиладиган тилақлари сўралади. Бу эса ўқувчиларнинг меҳр-оқибатли бўлиши ҳамда оғзаки нутқини ривожланишига туртки беради.

Мевалар шаклидаги карточкалардан грамматик топшириқларни бажариш ҳамда тарбия воситаси сифатида фойдаланиш мумкин. Масалан, олма — от, мева — нима? Бош келишида, нарсаси номи (шу ўринда олманинг таркиби, унинг фойдаси, сақланиши ҳақида гапириб, дарснинг тарбиявий томонини очиб бериш мумкин).

Қор парчалари шаклидаги карточкалар ишлатилганда (қиш фаслида) қорнинг губорларни йўқотувчи (гигиеник тарбия), ернинг озиклигини таъминловчи (экологик тарбия) сифатларини айтиш орқали дарсни ҳаёт билан, табиат билан боғлаш мақсадга мувофиқ.

Таълим ва тарбия уйғунлигини таъминловчи юқоридаги каби усуллардан фойдаланиш самарали натижа бермади бўлиши шубҳасиз. Ҳар бир дарсдан олинган мустақил ҳулосалар ўқувчиларда эркин ва ижодий фикрлаш қобилиятини шакллантиради.

Дилдора Қўлдошева,
Шофиркон туманидаги 24-мактаб ўқитувчиси,
Нигора НАСРИЕВА,
БухДУ талабаси

КИМ БИРИНЧИ УЧАДИ?

сўзни айтади. Масалан: лола, алла, анор, рубоб ва ҳоказо. Қайси ўқувчи тўхтаб қолса, сафдан чиқади. Ўқувчиларни гуруҳларга бўлиб, алоҳида мавзу берилса янада яхши.

Топишмоқ тарзидаги **“Ўйлаб топ”** ўйини эса 1—4-синф ўқувчиларининг тафаккурини бойитишга хизмат қилади. Бир ўқувчи доскага чиқиб, ўқитувчи қулоғига бирор предмет номини айтади. Мисол учун, “Олма” дейилган бўлса, ўқувчилар бунини билиш учун қуйидаги саволлар билан муножизат қилади:

- У юрдами?
- Йўқ.
- Жонлими?
- Йўқ.
- Каттами?
- Йўқ.
- Кичикми?
- Ҳа.
- Еса бўладими?

Уларни парваришладда бобомга ёрдамлашаман” дея давом эттиришади. Сўнгра ҳар бир айтилган сўз, гап, матн ва ҳикоя ўқувчилар томонидан таҳлил қилинади:

- Сўз нечта ҳарфдан тузилган?
- Гапда нечта сўз бор?
- Матнда нечта гап бор?

Сўзни унли ва ундосларга ажратиб, ўқувчиларнинг товушлар бўйича ҳам билим ва малакаларини ошириш мумкин.

“Қадам қадам” методини барча фанларда қўллаш мумкин. Аниққис, такрорлаш ва мустақамлаш дарсларида қўл келади. Тезкор саволлар тузилиб, яқка тартибда ёки гуруҳлар билан ўйин ўтказилади. Ўқитувчи саволларни ўқийди. Биринчи бўлиб жавоб берган ўқувчи бир қадам олдинга юради. Барча саволларга тўғри жавоб берган ўқувчи маррага биринчи бўлиб

тарқатилади. Вазифаларни бажарган гуруҳ ракетаси доскадаги ой ва юлдузлар ёнига ёпиштирилади. Биринчи бўлиб вазифани бажарган гуруҳ рафбатлантирилади. Бу ўйиннинг фойдали томони шундаки, унда ҳар бир ўқувчи иштирок этишга мажбур бўлади. Чунки берилган вазифаларни ўқувчилар кетма-кетликда кейинги ўқувчига узатган ҳолда бажариши талаб этилади.

Келтирилган дидактик ўйинлар бошланғич синф ўқувчиларининг фанларга қизиқишини ошириш, ақлий қобилиятини ўстиришда катта аҳамият касб этади. Энг асосийси, педагог ушбу усулларни қўллаш орқали синфда ўқувчилар фаоллигини ошириб, бўш ўзлаштирувчилар сони камайишига эришади.

Гулюз ОРИФЖОНОВА
ёзиб олди.

Юнусобод туманидаги 98-умумтаълим мактабининг бошланғич синф ўқитувчиси Заҳро Қобилова бир неча йиллардан буён ўқувчиларга мазмунли таълим-тарбия бериш истагида изланиб, интиломда. У аввало бошланғич синф ўқувчиларини зериктириб қўймаслик мақсадига билимларни ўйин шаклида ўргатиш усулларини қўллаш бошлаган эди. Натижа кутилганидан ҳам самарали бўлгач, туман ХТМФМТЭ бўлими методистлари ёрдамида қўллаётган таълим технологияларини янада мустақам ўзлаштириб, фанлар ва мавзулар кесимида тартибга келтира бошлади. Бугунги кунга келиб, унинг дарс жараёнида қўллаётган интерфаол усуллари кўплаб педагоглар ва мутахассисларнинг эътиборини тортмоқда.



ОММАЛАШГАН ТАЖРИБА — НАМУНАДИР ҲАММАГА

Яқинда Тошкент шаҳар ПКҚТМО институтида семинар ташкил этилиб, унда Заҳро Қобилованинг «Дарсларда интерфаол усулларда ўқувчиларни мустақил фикрлашга ўргатиш» мавзусидаги иш тажрибаси оммалаштирилди. Педагог интерфаол усулларнинг бўш ўзлаштирувчи ўқувчиларни ҳам фаолликка ундаши, ўқитувчи хоҳласа яқка тартибда ёки гуруҳ тарзида амалга ошириши мумкинлигига

тўхталиб ўтди. «Бўғирсоқ», «Чалкаш занжир», «Сехрли дарахт», «Антика ижод» каби усулларни мутахассислар эътиборига ҳавола этди. Савол-жавобларга бой ўтган семинарда ўқитувчилар мазкур усулларни қўллаш қоидалари ва тартиби билан яқиндан танишиш имконига эга бўлдилар.

З.НАМОЗОВА

2014-yil — Sog'lom bola yili

БИЛИМЛАР ПОЙДЕВОРИ

Бухоро вилоятининг Пешку туманидаги 5-мактабга таълим муассасасида қамолга етгаётган 165 нафар боланинг ўзига хос қизиқиши ва иқтидори жонқуяр тарбиячи-педагоглар диққат-эътиборида.

Бу ерда йўлга қўйилган инглиз тили, рақс, тасвирий санъат, спорт машғулотида болалар интеллектуал салоҳиятини ошириб, жисмонан чиниқмоқда. Келажак ворислари сабоқлардан бўш вақтида спорт мусобақалари, қизиқарли викториналар, маданий тадбирларда фаол қатнашади.

Суратда: мактабга таълим муассасасида.

Тоҳир ИСТАТОВ (ЎЗА) олган сурат.



2014-yil 29-yanvar, № 9 (8658)

Маҳалламиздаги отахонлардан эшитган эдим: қайсики хонадонда аҳиллик, тотувлик бўлмаса, шу ҳовлидаги дов-дарактлар, гуллар ҳам қийшайиб, бетартиб ўсар ёки қуриб қолар экан. Жиззах шаҳридаги 11-мумтаълим мактаби ҳовлисида қириб борганимда шохлари бутаб қийилган дарактлар, бир текис кесиб чиқилган атиргуллар қишда баргини ташлаган бўлишига қарамай, атрофга ўзгача манзара бағишлаб турарди. Бир ёнда ямшиқ арчалар кўкка бўй чўзган. Маскандеги орасталик, тартиб-интизом, ободончилик остона ҳатлаган кишида муассаса ҳақидаги дастлабки илиқ таассуротни уйғотади.

2003 йилдан буён мактаб раҳбарлик қилиб келаётган Муҳаддас Жўраева фаолиятининг илк кунлариданок ҳовлида тартибсиз экилган мевали ва манзарали дарактларга ишлов беришга, арча, япон сафораси, каштан каби кўркем даракт кўчатларини

Натижада ўнлаб ўқитувчиларнинг яширин қирралари кашф этилмоқда. Информатика фани ўқитувчиси Азиза Жўраеванинг маҳорат билан суратлар чизиши маълум бўлди. Инглиз тили фани ўқитувчиси Мадина Йўлчиева эса шеър машқ қилиб ту-

Maktab muhiti

Ҳа, унинг ўқитувчиликка лаёқати бор эди. Биз мактабда доим ташкил этадиган «Ўзини ўзи бошқариш куни» ижодий тадбирларида синфдошларига дарс берганини кузатганман. Болалар билан осон тил топишади. Касб танлашда юрак амрига ҳам қулоқ тутиш лозимлигини ўқитдим. Сўнг у сих ҳам, кабоб ҳам куймайдиган мустақил қарор қабул қилди: табиий фанлар йўналишини танлади — биология фани ўқитувчиси бўлди.

Мактаб раҳбари Муҳаддас Жўраева олий тоифали она тили ва адабиёт фани ўқитувчиси. Шунданми, ижодкорликка рағбати бор.

ИСТЕЪДОДЛАР МАСКАНИ

Андижон санъат коллежида миллий, вокаль ва дам-ли чолгулар, фортепьяно, мумтоз ва эстрада ижрочилиги сингари қатор йўналишларда 17 ихтисослик бўйича 720 нафар йигит-қиз таҳсил олмақда.



Президентимиз Ислам Каримов раҳнамолигида истеъдодли ёшларни қўллаб-қувватлаш, уларнинг ўз имконият ва салоҳиятини тўлақонли намоён этиши учун зарур шароит ярати берилмоқда. Ана шундай эътиборнинг ёрқин намунасини Андижон санъат коллежи мисолида ҳам кўриш мумкин.

Замонавий бинода фаолият олиб бораётган мазкур таълим даргоҳида ёшларнинг ҳар томонлама пухта билим олиши, мусиқа санъати сирларини чуқур ўзлаштириши учун барча ша-

2014-yil — Sog'lom bola yili

роит мавжуд. Ихтисослик йўналишлари бўйича зарур мусиқа асбоби ва жиҳозлари билан таъминланган.

— Коллежнинг моддий-техник базаси тубдан яхшиланди, — дейди коллеж директори Қобилжон Мамасолиев. — Айниқса, мусиқа чолғу асбоблари ёшларга билим бериш самарадорлиги, таълим сифатини юксалтиришда муҳим омил бўлмоқда.

220 нафар тажрибали педагог-ўқитувчи фаолият олиб бораётган таълим даргоҳида дарс кичик гуруҳлар доирасида ўтказилаётгани ўқувчиларнинг кўпроқ билим олиш, амалий



тажриба ва кўникмаларини янада бойитиш имконини бераётир.

Коллеж ўқувчилари орасида турли фестивал ва танловлар ғолиблари ҳам кўп. Зулфия номидаги Давлат мукофоти со-вриндори Ширин Маматова, "Нихол" мукофоти соҳиблари Рўзихон Нурматова, Иззатбек Қосимов шулар жумласидандир.

— Бизнинг бўлим коллеждаги энг катта бўлимдир, — дейди халқ чолгулари бўлими раҳбари, "Шухрат" медали соҳибаси Хатирaxon Ақромова. — Ёшлар асосий мутахассислик билан бирга, катта оркестр, камер оркестри, чангчилар, рубоб, дутор, афгон рубоби ва доирачилар ансамблларига бирлашган.

Ана шу ансамбллар қўллаб иқтидорли ёшлар учун маҳоратини оширишда ўзига хос мактаб бўлиб хизмат қилмоқда. Бу ерда маълум тажриба ва кўникма ҳосил қилган ёшлар вилоят, мамлакат миқёсидаги тадбирларда ҳам фаол иштирок этиб, санъат ихлосмандларини хушнуд этмоқда.

Бир сўз билан айтганда, мазкур билим даргоҳи вилоятдаги қўллаб иқтидор ва истеъдодларни тарбиялаётган илм ва санъат маскани сифатида эътироф этилаётир.

Ф.УБАЙДУЛЛАЕВ,

ЎЗА муҳбири

Зухриддин УМРЗОКОВ (ЎЗА) олган суратлар.

ГУЛ ҲАМ, ГИЁҲ ҲАМ МЕҲРДАН ЯШНАЙДИ

ўтказишга, ҳудудни гулзорга айлантиришга катта эътибор қаратган эди. Бугунги кўзни қувнатувчи манзара шу меҳнатларнинг самарасидир.

Мактаб таълимининг ривожлантириш давлат умуммиллий дастури асосида 2006 йили ўқув биноси капитал реконструкция қилинган, 110 ўринга мўлжалланган икки қаватли қўшимча бино қуриб берилган эди. Бугун ўқув-лаборатория жиҳозлари, ахборот-коммуникация технологиялари билан таъминланган кўркем ва обод бинода 1227 ўқувчи таълим-тарбия олмақда. Уларга сабоқ бераётган 81 нафар педагогнинг 8 нафари олий, 22 нафари биринчи тоифали мутахассислардир. Барча шарт-шароитлар асосида таълим-тарбия олаётган ўқувчилар билимлар беллашуви, фанлар олимпиадаси ва турли кўрик-танловларда совринли ўринларни эгаллаб келмоқда.

Мактаб доирасида «Энг намунали синф», «Энг одобли синф», «Энг иқтидорли синф», «Ораста қизлар» каби кўрик-танловлар мунтазам равишда ўтказилади. «Истеъдодсиз бола йўқ, истеъдоди очилмаган бола бор» шiori ҳар бир педагог фаолиятида ўз ифодасини топмоқда.

Бола тақдирига дахлдорлик ўқитувчидан ўз касбига катта эътибор ва меҳр талаб этади. Буни таълим масканида фаолият кўрсатаётган устоз-мураббийлар яхши англайди. Педагогларнинг касбий маҳорати ва иқтидорини юзага чиқаришга, доимий равишда ривожлантириб боришга йўналтирилган тадбирларда фаол иштирок этишаётгани шундан далolatдир. Масалан, «Умидли ёшлар — келажак таянчи» кўрик-танловини олайлик. Мактабнинг 30 ёшгача бўлган ёш ўқитувчилари қатнашадиган танловда иштирокчиларнинг билим савияси, иқтидори, муаммоли педагогик вазиятлардан чиқиб кета олиш маҳорати, ижодкорлик қobiliяти синовдан ўтказилади.

рар экан. Шеърый тўпламининг ҳам чиқарибди. Танлов иштирокчилари маҳорати билан танишиб, бир мактабда шунча иқтидорли муаллим йиғилганми, дейсиз. Аслида, бундай ижодкор ўқитувчилар ҳамма мактабда бор. Уларни кашф этиш керак, холос.

Жамоадаги барқарор муҳит устоз-мураббийларни ижодкорликка, таълим-тарбияда янгилик яратишга, дарсларни илгор педагогик технологиялар асосида ўзига хос ташкил этишга ундаб туради. Изланишлар ўз самарасини кўрсатмоқда. Математика ўқитувчиси Бахти Қобилова «Меҳнат шухрати» ордени билан тақдирланди, яна беш нафар муаллим «Йилнинг энг яхши фан ўқитувчиси» кўрик-танловининг республика босқичида муносиб иштирок этиб, улардан бири ғолибликни ҳам қўлга киритди.

— Мактабда барча ўқувчилар ҳам бизга шогирд саналади, — дейди Муҳаддас Жўраева. — Лекин собиқ ўқувчинг касбдошинга айланиб, ёнингда меҳнат қилса, берган таълим-тарбиянг, кўрсатган йўл-йўриқларингнинг самарасини ҳис этиш янада ҳаяжонли. Нигора Нурматова 2006 йили биология фани бўйича «Йилнинг энг яхши фан ўқитувчиси» кўрик-танловининг республика босқичида биринчи ўринни эгаллаганини эшитиб, кўзларимда қувонч ёшлари қалқан, гўё ўзим ғолиб бўлгандек еру кўкка сиғмай кетган эдим. Мактабни битириб, олий ўқув юртига ҳужжат топшириш арафасида турган қизим Нигора кўз олдимга келди шу онда. Ўшанда у хонамга кириб: «Олий ўқув юртига ҳужжат топширмоқчиман...», деди. Қувониб кетдим: «Қайси университетни танладинг?». «Биласиз, шифокорлар оиласиданман, — деди у. — Шунга уйдагилар тиббиёт йўналишини танлашимни хоҳлаяпти. Ўзимга қолса, сизга ўхшаб муаллима бўлсам дейман...».

Машғулотларга, умуман, таълим-тарбияга ижодий ёндашуви фақат ходимлардан эмас, ўзидан ҳам талаб қилади. 2013 йили «Йилнинг энг яхши мактаб директори» кўрик-танловининг республика босқичи ғолиби деган шарафли номга сазовор бўлди.

— Компьютер ёш авлод ҳаётининг ажралмас қисмига айланиб бормоқда, — дейди у. — Эндиликда билимлар манбаи фақат ўқитувчи ва китоб эмас, балки чексиз ахборотлар макони бўлган электрон тармоқ ҳамдир. Охириги ўнйилликдаги тараққиётни ҳисобга олганда, келажак мактабларини тасаввур қилиш унча қийин эмас. Замонавий мактаб фаолиятини бошқарувчи, ўқитувчи, ўқувчи ва ота-оналар фаолиги, хоҳиш-истаклари билан чамбарчас боғлиқ. Келажакда синфларда бўр ва доска эмас, интерфаол электрон доска бўлади, ўқитувчи кенг имкониятларга эга АКТ ёрдамида дарс ўтади. Бусиз давримиз ёшларининг эҳтиёжларини қондириб бўлмайди. Шундай экан, келажак мактабини қуришга бугундан қиришишимиз, соҳадаги улкан ўзгаришларга тайёр туришимиз лозим.

Ўқув даргоҳи шаклан ҳам, таълим-тарбия мазмуни жиҳатидан ҳам кундан-кун кўркемлашиб бормоқда. Мевали дарактлар ҳосилини сотишдан тушган қўшимча маблағ ўқув биноларини жорий таъмирлаш ва спорт жиҳозлари харид қилишга сарфланаяпти. Ҳар бир синф ўзига бириктирилган майдончалардаги турли-туман гуллар, арча ва бошқа манзарали дарактларни меҳр билан парваришлайди. Синфхоналарда мингдан зиёф гуллар ўстирилаяпти. Дарвоқе, «Ободлик кўнгилдан бошланади», ақидасига амал қилган жонқуяр раҳбар ва аҳил жамоа келгусида «Энг обод таълим муассасаси» кўрик-танловида қатнашиш ниятида.

Абдусаттор СОДИКОВ,
«Ma'rifat» муҳбири

БОЛАМ БАХТЛИ БЎЛСИН, ДЕСАНГИЗ

(Давоми. Боши газетанинг 5-сониди.)

Боқиш осон, тарбиялаш қийин

Икки ёшни ФХДБ бир оила деб эълон қилгандан бошлаб кутганимиз — фарзанд (бу сўз “аёлнинг бахти” деган луғавий маънони билдирар экан). Йигит уйланиб — эрга, қиз турмушга чиқиб — хотинга айланди. Ҳадемай эр — ота, хотин



— она бўлади. Аслида, йигит-қизнинг бир-бирига қилган севиғи ихролларида мақсад, мудоао ҳам фарзанд экан. Қураётган уйларимизга, қилаётган тўйларимизга, ифтихоримизга сабаб — фарзанд. Сочимизга оқ тушиб, суянаётганимиз — фарзанд. У дунёга хотиржам кетишимизга сабаб — фарзанд. Бизни дуода бир эсласайди, деб умидвор кутадиганларимиз ҳам — фарзанд. Хуллас, ҳамма иш, ташвишларимиз болаларимизни бахтли қилишга восита. Бош мақсад — ўил-қизларимизнинг бахти. Ана шунинг учун ҳам Президентимиз Исроом Каримовнинг «**Фарзандларимиз биздан кўра кучли, билимли, доно ва, албатта, бахтли бўлишлари шарт!**» деган даъвати ҳар бир ота-онанинг энг эзгу мудоасини ифодалайди.

“Бугун оилаларда яовий тарбия жараёни қандай олиб боришмоқда?” деган савол билан оилаларни ўргандик. Ота-оналар билан ўтказилган сўровларда бир қунда болалари билан суҳбатта ажратаётган вақтлари кам эканлиги аниқланди.

Ота-оналар бўш вақтларини уй юмушлари, томорқа ишлари, дам олиш, тўй, маърака, гап, меҳмондорчиликка бориш, телевизор кўриш билан ўтказадилар. Оталарнинг бола тарбиясига ажратган вақти яна ҳам кам. Сўралган ота-оналарнинг атиги 10 фоизи болалари билан дам олиш масканлари, театр ва хиёбонларга бирга бораар экан.

Ота-оналар(айниқса, оталар)нинг ўсимрлар билан мулоқотдан қочиши ҳам бир муаммо. Ота-оналар болалари билан кўпроқ дастурхон устида гаплашадилар, овқат еб ўтириб ўқиш ва ишлари ҳақида тўғаб кўядилар. Афсуски, бундай “тарбиявий суҳбат”ларда кўпроқ ўсимрлар томонидан содир қилинган (она томонидан эсатилган) қусурларни гапириш ва тавбех бериб кўйишдан нарига ўтилмайди. Болалар билан эркин, тенг мулоқот, уларнинг келажагини бирга, диққат муҳокама қилиш кам учрайди. Ота(баъзан она)ларнинг болалари кўзи олдига спиртли ичимликлар истеъмол қилиши оила тарбиясига зарар етказмоқда. Китоб, журнал, газеталарни бирга мутлоаа қилиш жуда ноёб ҳол. Шу маънода Президентимизнинг “**Айрим ота-оналар дабдабали уй-жойлар кўради, тўкиб-сочиб тўй қилади, қатор-қатор машинали бўлади. Ваҳоланки, сурштирсангиз, боласининг қаерда ким билан юриши, вақтини қандай ўтказиши, қандай билимга эга экани на отани, на онани қизиқтиради. Болаларни**

энг катта бойлигимиз, келажагимиз деб эъзозлаймиз-у, амалда уларнинг тақдирига бепарқ қараймиз. Бу — фарзандлар тақдирига, ўз келажагига лоқайдликдан бошқа нарса эмас, одамларимиз табиатидаги бутунлай воз кечиш лозим бўлган иллат”, деган куюнчак фикрлари ҳар биримиз учун ота-оналик бахтига элтувчи ўгитлар бўлиб хизмат қилади.

Биз ош қилишни, балик тутишни, машина ҳайдашни, пул топишни, компьютерда ишлашни яхши билармиз. Тарбияни-чи? Боламизни биз боқмасак, биров боқади. Биз тарбияламасак, бошқалар тарбиялайди. Ким тарбияласа, бола ўшаники. Тугдирган, туққан, боққан эмас, тарбиялаган оқибат кўради. Режани тузиб, уйқуни бузиб кузатганга, кузатганга, қараганга, тараганга, кўрсатганга, ўргатганга, машқ қилдирганга, чиниқтирганга оқибат кўрсатилади. Ҳаёлингиздан “Болаи ҳаётининг ўзи тарбиялайди”, деган уй ўтгандир. Тўғри. Ҳаёт тарбиялайди. Лекин бу кафолатга эмас, таваккалга таянишдир.

Ҳаёт тарбияси нима? Бу — ҳозирги мураккаб ва таҳликали даврда кўчанинг, сиз танийдиган, танимайдиган одамларнинг болангизга кўрсатаётган намуналари. Уларнинг ҳам ўз болалари бор.

Улар сизнинг болангизга ўз фарзандидек қарашига, жон куйдиришига ишонасизми? Сиз ўзингиз қачон, қаерда бировнинг боласини нотўғри иш қилаётганида тўхтатиб, танишиб, тўғри йўлга солиб, ота-онасига бу ҳақда хабар бериб қўйгансиз? Иккинчидан, сиз машинангиз, кредит картангизни, кафолат хатини бегона кишига ишониб бериб қўясизми? “Йўқ”, дедингиз, шеклли? Бу матоҳлар фарзанд деган мўъжизанинг олдига ҳеч нима эмас. Унда нега Оллоҳ сизга ато этган неъматининг тақдирини бировларга юклагоқчисиз? Таваккал қилмоқчисиз. Мураккаб ва таҳликали даврда-я!

Бола ҳаётда ижтимоийлашади. Ижтимоийлашув, бу — болангиз мактабга бораётгид дуч келадиган минглаб ўтқинчи, таниш-нотаниш одамлар, вазиетлар, воқеалар дегани. Болангиз эртага мактабга кетаётганда ёки қайтаётганда кимларга, қандай яхши-ёмон вазиятларга дуч келишини биласизми? Йўқ, албатта. Ҳаёт тарбиялайди, деб болангизни таваккал ихтиёрига бериб қўясизми? Йўқ, Чунки бу — тарбия эмас. Тарбия, бу — аниқ фазилатларни бола ҳулқида кўриш мақсадини кўзлаб, муайян вақт давомида, ишончли, билимли одамлар томонидан амалга ошириладиган иш.

Махсус тарбия, бу — суғориладиган ерда, “ҳаёт тарбияси” эса лаами ерда деҳқончилик қилишга ўхшайди. Суғорма деҳқончиликнинг ҳосили 90 фоиз Сизга бориқ, Чунки ишани Сиз бошқарсиз. Ҳаламикор деҳқончилик самарасини эса 90 фоиз одамда об-ҳавонинг қандай келиши белгилаб беради... Сиз боласи тақдирини об-ҳавога ишониб қўядиган ота-онамисиз?

Ота-она “вақтим йўқ”, деб фарзандини тарбия қилмаса, уларнинг ўрнига болани кўча, ўтқинчи одамлар, тасодиф-воқеалар тарбиялайди. Бунинг натижаси қандай бўлишини ҳеч ким билмайди. Сиз шундай таваккал қила оласизми?

Барча ота-она фарзандларининг **кучли, билимли, доно ва, албатта, бахтли** бўлишини астойдил истайди. Пайғамбаримиз Мухаммад (с.а.в.) ота-она фарзандига яхши ҳулқдан зиёда мерос қолдирга олмайди, деган экан. Демак, болаларимизни яхшилаб боқсак-у, яхши тарбияламасак, на бу, на у дунё-миз обод бўлади.

(Давоми бор.)

Мухаммад ҚУРОНОВ,
педагогика фанлари доктори, профессор

Бугун ҳар томонлама баркамол авлодни вояга етказиш, ёшлардаги қобилият ва истеъдодни юзага чиқариш, ривожлантириш миллий тараққиётимизнинг устувор вазифаларидан бирига айланган. Ўзбекистонда узлуксиз таълимнинг назарий ва амалий асослари тўлақонли яратилгани бундай улугвор ишларни кўнгилдагидек бажариш имконини беради. Шу маънода амалдаги таълим-тарбия тизими узвийликка, узлуксизликка асослангани туфайли ўқувчиларнинг нафақат мактабда билим олишини, балки ёзги таътил — “бешинчи чорак”ни ҳам мазмунли ташкил этиш катта аҳамият касб этади. Бу жараёнга ўқув йили якунига етмасданок тизимли тарзда тайёргарлик кўриш зарур бўлади.

Истеъдоднинг туғилиши

Дунё тараққиёти ноёб истеъдод эгалари амалга оширган буюк ихтиро ва кашфиётлар билан чамбарчас боглиқ. Беш ёшгача ҳар бир болада ана шундай қобилият, иктидор куртаклари мавжуд бўлар экан (инсон умр бўйи оладиган ахборотларнинг 70 фоизини 5 ёшгача қабул қилади). Аммо маълум даражада юзага келган ижтимоий ҳаёт тартиботи, оила ва атроф-муҳитдаги талаблар таъсирида бир қолипда фикрлаш, ҳамма қатори яшашга қўниқилади, бунёдкорлик қобилияти, яратувчанлик иштиёқи аста-секин сўниб боради. Мустақиллик йилларида мамлакатимизда ёшлар сиёсатига доир белгилаб олинган устувор йўналишлар ўз мустақил фикрига эга, қобилиятли, юксак маънавиятли, юқори интеллектуал салоҳият соҳиби бўлган авлодни тар-

бўлади. Одатда умуми ва махсус қобилият бир-биридан фарқланади. Умумий қобилиятга эга одам бир неча ишни қийналмай кўнгилдагидек бажара олади. Айтилик, шундай ўқувчи барча фанларни бирдек яхши ёки аъло даражада ўзлаштиради. **Махсус қобилиятга** эга одам бирор иш билан самарали шуғулланиши мумкин. Айрим ўқувчиларнинг адабиётга, математикага, мусиқа ёки спортга махсус қобилиятнинг борлиги бунга мисол бўла олади.

Қобилиятнинг юқори даражада ривожланган босқичи та-

БЕШИНЧИ ЧОРАК

ёхуд таълим-тарбия узлуксизлигини таъминлашда ўқувчиларнинг ёзги таътилини мазмунли ташкил этиш муҳимлиги хусусида



биялаш ва уларни кўллаб-қувватлашга қаратилди.

Қобилият — инсоннинг муайян фаолият жараёнида маълум бир иш ёки ҳаракатни бошқа шахсга нисбатан пишиқ-пукта, осон ва эпчиллик билан бажари олиш лаёқатидир. Бунда тезкор бажарилган иш-ҳаракат ўзининг сифати, қўлами, қиймати ва самарадорлиги билан ажралиб туради. Чунки ўйин, ўқиш ва меҳнат фаолиятида одамлар қобилиятларига кўра бир-биридан фарқ қилади. Масалан, биров тўрт қатор шеърни бир ўқишда ёд олса, бошқалар ўқиб маъносига тушушмаслиги ҳам мумкин. Баъзилар математик масалаларни бир неча усулда тезкор ечиб кўрсатса, яна биров унинг шартини ҳам англаб етмайди. Маълумлақ қобилиятсиз, укувсиз одам бўлмайди. Албатта, ҳар ким нимагадир қодир.

Истеъдодга инсон табиий равишда эга бўлиши мумкин, бироқ қобилият унинг ҳаёти давомида тарбия орқали шаклланиб боради. Шунингдек, билим, қўниқма ва малакаларнинг ўзида эмас, балки уларни эгаллаш динамикасида намоён

созаларда намоийш этиб келишмоқда. Ана шулардан бири Махзуна Абдурасулова ҳозирги ҳунда Гулистондаги 1-академик лицейнинг 3-босқичида ўқийди. Унинг “Мўъжаз гул” (2010), “Тилак” (2012) номли шеърый тўпламлари нашр қилинган. Махзуна республика ва вилоят нашрларида долзарб мавзудаги мақолалари билан қатнашиб туради. “Адолат” социал-демократик партияси аъзоси.

Зулфия номидаги давлат мукофоти қизларимизда жамиятнинг фол аъзоси бўлиш, турли жаҳларда ўз салоҳиятини намоён этишга мотивация уйғотди. Ҳозир ушбу эътирофга сазовор бўлган опаларининг ортдан яна минглаб иктидорли қизлар изма-из келмоқда.

Ёз кўнларининг бирида Дилдора Алибоева Гулистон давлат университетининг “Педагогика ва психология” кафедрасига кириб келиб, қўлдан буён ўзини ўйналантириб келаётган гоғияи кафедра ўқитувчиларига айтди. Унинг саволи ўринли эди: “Нима учун ёзги таътилда болалар турли тўғарақларга тўлиқ жалб этилмайди?”.

Кафедра ўқитувчиларидан

лион нафар мактаб ўқувчиси борлигини инобатга оладиган бўлсак, бу қоникарли кўрсаткич эмаслиги аён бўлади.

Бола оилада кўпроқ ижтимоий фойдали меҳнатга жалб этилади. У дарслари, уй-рўзгор юмушларидан ортиб, кўча ёки ҳовлида турли миллий, спорт ўйинларини ўйнайди. Қундалик вақт тақсимотини ҳам ҳаммаша бир хил деб бўлмайди. Айниқса, ёзги таътил кўнлари телевизор кўриб, компьютер ўйинларига берилади ёки бошқа қўниқлар машғулотлар билан вақт ўтказилади. Айрим оилаларда эса болалар умуман ўз холига ташлаб қўйилади. Мана шу ўринда “Оила-маҳалла-таълим муассасаси” ҳамкорлиги ишга тушиши керак бўлади.

Аслида, ёмон ҳулқли бола бўлмайди. Муҳит ва нотўғри тарбиянинг таъсирида шакллланган ҳулқ-атвор болани турли қўларга солади. Айни пайтда бола ихобий ва салбий хусусиятларга эга шахсларга ҳам дуч келади. Уларни зимдан кузатади, солиштиради ва болалик тафаккурига мос мулоҳаза қилади. Қулай тарбиявий муҳитда ўсган бола меҳрибонлик,

ҳалоллик, адолат, инсоф, ҳақ-ғўйлик, дўстлик, Ватанга садоқат ҳамда меҳнатсеварлик бўлоғидан баҳраманд бўлиб улғаяди.

Шу ўринда “Ўқувчининг ёзги таътилини мазмун-моҳият жиҳатдан қандай ташкил этиш керак?”, “Боланинг бўш вақтини қандай қилиб оқилона тақсимлаш мумкин?”, “Оила-маҳалла-мактаб” ҳамкорлиги тизими бу ўринда қандай ишларни бажариши лозим?” каби саволлар туғиладики, улар илмий-амалий ва ўқув-методик жиҳатдан ўз ечимини топтоғи керак.

Ўқувчининг иждокорлик қобилияти муайян фаолиятда шаклланади. Уни фаолиятини муайян турига жалб этиб, диққат-эътиборини аниқ мақсадга қаратиш лозим. Миллий ва умуминсоний тарбия ўқувчини келажакка ишонч билан қарашга ўргатиши керак. Таътил давридаги тўғарақ машғулотлари қўниқли қилишни режалаштирган. Ана шу танишувдан сўнг Дилдора Алибоева кафедрамизнинг энг кичик аъзосига айланган, десам ишонаверинг. Унинг оғидида тутилган гоғияи биз кафедра профессор-ўқитувчилари яхшилаб ўрганиб чиқиб, тизим ҳолига келтирдик.

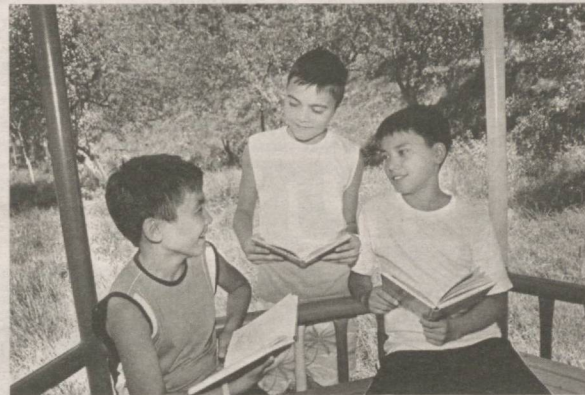
Махзуна ёки Дилдора каби истиқлол фарзандлари, истеъдодли ёшлар фаолияти тўғрисида кўллаб мисоллар келтиришимиз мумкин. Гап шундаки, юртимизда ёш авлодга кўрсатилган эътибор ана шундай минглаб иктидорларни юзага чиқармоқда.

Таътил даври

Мамлакатимизда ҳар йили ёзги мавсумда 940–950та оромгоҳ фаолият кўрсатади. 2013 йили 270495 нафар бола соғломлаштириш оромгоҳларига жалб қилинган. Агар 4,5 мил-

“Ақлий ҳужум” эса боладаги илғор гоғияи кўтариб чиқишга ва гоё атрофда ўзаро ҳамкорликда иш юритишни йўлга қўйишда мотивация вазифасини ўтайди. Бу ўринда тарбиячи ёки етакчи интерфаол методлар татбиқини методик жиҳатдан пукта ўзлаштирган бўлиши лозим.

Ўзлаштириши суст, жамоат ишларида деярли қатнашмай-диган болани ҳам мутлақо ўқувсиз ёки қобилиятсиз деб



меҳнат билан шуғулланиш асосида ихобий фаол дам олишни йўлга қўйиш, ўзаро ҳамкорлик, ҳамфикрлик ҳамда дўстона муносабатларни қарор топтиришдан иборатдир.

Режа-дастур ёзги таътилни ҳаракат дастури ижроси сифатида амал қилиб, бунда куйидаги жиҳатларга асосий эътибор қаратилиши керак:

1. Ўқув йили якунига олдиндан тайёргарлик кўриш ҳамда ўқувчиларни ўз танлаган иходкорлик йўналишлари бўйича гуруҳлаш.

2. Синф раҳбари, ота-оналар ва тегишли ташкилотлар ҳамкорлигида “Бешинчи чорак режа-дастур”ни ишлаб чиқиш ҳамда амалга татбиқ этиш.

3. Ўрганиш натижалари асосида тўғарақлар ташкил этиш, маънавий-маърифий ва соғломлаштириш ишлари мунда-рижасини белгилаш, ҳар кун бажариладиган ишларнинг аниқ тақсимотини ишлаб чиқиш (душанба, сешанба ва чоршанба — тўғарақ машғулотлари, мустақил ихобий ишлар кун, пайшанба — ихобий ишлар кўргазмаси, янгиликлар билан танишув, тажриба алмашиш, санъат, техник иходкорлик, жума — “Маънавият ва маърифат” кун) (ўқувчилар ўртасида суҳбат, баҳс-муноза-ра, назм ва наво кечалари, ёзувчи ва олимлар, турли касб эгалари билан учрашувлар, намунали оилалар ибрати, тажрибаси билан танишув), шанба — спорт турлари бўйича мусобақалар).

“Бешинчи чорак”да бажариладиган ишлар режаси аниқ мақсадга йўналтирилган бўлиши, олдиндан барча ўқувчилар, тарбиячи ва ўқитувчилар нима иш қилинишни билиши, жараёнга ўрта махсус, касб-ҳунар таълими ҳамда олий таълим муассасалари ўқувчи ва талабаларини ҳам жалб этиш лозим. Режа-дастур ўқувчиларнинг ёши ва индивидуал хусусиятларига мос, қизиқишлари асосида иходкорлик қобилиятини ривожлантиришга қаратилмоғи зарур. Мўлжалдаги ишларни бажаришда ҳар бир шахснинг ва жамоанинг иштироки таъ-

Fikr, mulohaza, taklif

Мақсад ва унга эришиш йўли аниқ бўлса

“Бешинчи чорак” режа-дастури боланинг ёзги таътилини тўғри режалаштиришга қаратилган бўлиб, асосий мақсади ўқувчиларнинг бўш вақтини оқилона ва самарали тақсимлаш, ижтимоий фойдали

минланиши, ҳар бир тадбирнинг кафолатли натижалари кўрсатилиши ва уларга эришилиши керак.

“Бешинчи чорак”нинг режа-дастури тегишли вазирликлар, ташкилот ва идоралар, илмий-тадқиқот институтлари ҳамкорлигида «Соғлом бола йили» Давлат дастури талаб-лари асосида ишлаб чиқилиши мақсадга мувофиқ.

Табиат педагогикаси

Ёзги таътил ўз номи билан ҳам таътил. Уни ўқув йилининг давомига айлантириб юбормаслик, болаларни мактабда ўтиладиган дарслардагидек толиқтириб қўймаслик тарафдоримиз. Шу боис “Бешинчи чорак” тадбирларини ўтказишда ўзига хос ёндашув ниҳоятда зарур. Табиатнинг сўлим, салкин жойини “ишхона” ўрнида танлаб, болаларни табиат қўнида ҳис-туйғу-лари ва хайратланишлари орқали фикрлашга ундаш, руҳи ва жисмини уйғун ривожлантириб бориш режасини амалга ошириш улардаги қобилиятларни юзага чиқаришга хизмат қилади.

Табиат бағрида болалар бир-бирининг назорати, бир-бирига қизиқиш ва бир-бирини кузатиш орқали ишга киришади. Биров тикиш, тўқиш, ясаш, яна биров расм чизиш, яна кимдир мусиқа тинглаш орқали завқланишга, кимдир расм олишга, кимдир эстетик дўзлик, кимдир сартошшлик қилишга, кимдир жисмоний машғул бажаришга киришади. Бу ўринда руҳий-жисмоний ҳаракат орқали ақлий камолотга эришиш вазифаси қўйилади.

Масаланинг энг қизиқарли жиҳати — барча болаларда ўз-ўзини бошқариш асосида назорат ва мустақил фикр ривожига қаратилган фаол ҳаракат жараёни пайдо бўлади. Аниқроқ қилиб айтганда, иш бажаришга оид технологик ёндашувда шахс ривожига йўналтирилган тарбия ва таълимнинг уйғунлиги вужудга келади. Тўғарақ аъзоларидаги ташаббус, саъй-ҳаракатлар ўзаро ҳамкорлик ҳамда ҳамфикрлик ришталарини юзага чиқаради. Бола ўз меҳнатидан қувониб, қониқиб, завқланиб фаол дам олади, аввал ҳис этиб, сўнгга фикр юритади. Нарса-ходисалар моҳиятини таҳлил қилади, ўз фаолиятини ўзи баҳолашга ўрганади. Бу жараён яхлит ҳолда ўз-ўзини бошқариш ва тарбиялашининг таркибига қиради.

Бугун жамият раванқи йўлида ўз олдида ноънавий вазифалар қўя биладиган ва бунинг ечимини ихобий йўллар билан мустақил қидириб топа оладиган шахсни тарбиялаш ижтимоий буюртма сифатида илгари сурилмоқда. Шу маънода фарзандларимиз бўш вақтининг бирор дақиқасини ҳам бой бермай, аниқ мақсадга йўналтиришимиз талаб этилади. Истеъдодларни кашф этишда, тарбиялашда, камолга етказишда таънафус бўлмаслиги керак.

Ҳабибулло АБДУКАРИМОВ,
Гулистон давлат университетининг педагогика инновация маркази раҳбари

Юртимизда ўрта махсус, касб-хунар таълими тизимида меҳнат бозорининг асосий ишчи кучи ҳисобланган кичик мутахассисларни тайёрлаш борасида олиб борилаётган кенг қўламли ишлар сифат жиҳатидан янги босқичга кўтарилди. Бугун кичик мутахассис кадрларни тайёрлаш масаласига республикамизнинг ҳар бир ҳудудида бозор шароитига асосланиб, ўша ернинг ижтимоий-иқтисодий ривожланиш истикболидан келиб чиққан ҳолда ёндашилмоқда.

Иш берувчининг талабларини қондирадиган кичик мутахассисларни тайёрлашда миллий таълим тизимининг икки босқичи — олий ва ўрта махсус, касб-хунар таълими ўртасида-

Президентимизнинг 2012 йил 28 майдаги "Малакали педагог кадрлар тайёрлаш ҳамда ўрта махсус, касб-хунар таълими муассасаларини шундай кадрлар билан таъминлаш тизимини янада такомиллаштиришга оид чора-тадбирлар тўғрисида"ги қароридан белгиланганидек, талабаларнинг ишлаб чиқариш амалиёти бевосита ҳамкор ўрта махсус, касб-хунар таълими муассасаларида ўтишига ҳам алоҳида эътибор қаратилмоқда.

Институт профессор-ўқитувчилари томонидан академик лицей ва касб-хунар коллежлари ўқитувчилари билан ҳамкорликда 2та ўқув қўлланма, 20та маъруза матнлари тўплами, 33та услубий қўлланма яратилиб, ўқув жараёнига жорий этилди.

Jarayon

Касб-хунар коллежлари битирувчиларининг амалиётини ташкил этиш ва келгусида ишга жойлаштириш бўйича ҳам бир талай ижобий ишлар амалга оширилмоқда. 2012-2013 ўқув йилида вилоятдаги 130 касб-хунар коллежини 93 мутахассислик бўйича 43 минг 819 нафар, жумладан, институтга бириктирилган 37 касб-хунар коллежини 12 минг 211 нафар битирувчи тамомлади.

Битирувчиларнинг амалиёт ўташи ҳамда кейинчалик ишга жойлашиши бўйича 5 минг 193та корхона, ташкилот билан уч томонлама шартномалар тузилди. Туман, шаҳар ҳокимликлари то-

ЯНГИЧА ХИЗМАТ ВА ИМКОНияТЛАР

китобхоналар сафини кенгайтираяпти

Тошкент давлат шарқшунослик институти ахборот-ресурс маркази моддий-техник базаси Корея халқаро ҳамкорлик агентлиги (KOICA) билан ҳамкорликда бойитилгани талаба-ёшларнинг мустақил таълим олишларида янгидан- янги имкониятлар бермоқда.

Электрон фаолият турлари, автоматлаштирилган ресурсларнинг жалб этилгани кутубхона ҳодимлари ва фойдаланувчиларнинг иш унумдорлигини оширмоқда. Масалан, кутубхона ҳодими китобхона талабанинг бор-йўғи бир дақиқа вақтини олиши мумкин. Талабалик гувоҳномаси муқовасининг орқа қисмига ёпиштирилган махсус шифр ва китобнинг орқа жилдига жойлаштирилган рақамлар тизмаси махсус кичик мослама ёрдамида компьютерга киритилади. Шу заҳоти кутубхона аъзоси ҳақидаги барча маълумотлар ёзилган электрон шахсий варақа очилади, унинг қайси китобни олаётгани ҳам қайлар қаторидан жой олади. Аввалгидек китобхоннинг исм-фамилияси, қайси факультет талабаси, кимнинг муаллифлигидаги қайси китобни олмоқчи экани ҳақидаги савол-жавобларга сарфланадиган вақт тежалди.

— 2006 йилнинг декабрь ойида ташкил этилган ахборот-ресурс марказимиз яқинда Корея халқаро ҳамкорлик агентлиги (KOICA) кўмағида замонавий жиҳозлар билан таъминланди, — дейди АРМ директори Марғуба Йўлдошева. — Бугунги кунда 200 мингга яқин адабиёт билан таъминланган АРМда талабаларимиз изланаётган мавзусига оид диссертациялар, ноёб ва нодир қўлёзмалар, ўқув ҳамда чет эл адабиётлари, вақтلى матбуот нашрлари, электрон дарслик каби асосий манбалар ёрдамида ўз билимларини ошириб келмоқда. Қолаверса, замонавий, тезкор сканерларда китоб фондимизнинг электрон шакллари яратилмоқда. Электрон адабиётлар институт интернет сайтига жойлаштириб борилапти. Бу эса, интернет ёрдамида электрон кутубхонага кирувчиларнинг потенциал аудиторияси ортисида олиб келяпти.

Маъруз ахборот-ресурс марказида асосий дарсликлар, ўқув қўлланмалари, илмий нашрлар, авторефератларни сканерлаш асосида резерв нусхаларни тайёрлаш ва уларни компьютер ўқув залларига жойлаш катта самара бермоқда. Бунда кутубхонага келган китобхона абонементдаги босма асарнинг қўлда эканини, аммо электрон нусхаси борлигини билгач, ушбу бўлимга кириши ва у ердаги кутубхона ҳодими ёрдамида китоб билан танишиши, ўзига керакли саҳифалардан ёки бутун бир китобдан нусха олиши ҳам мумкин. АРМда мультимедиа бўлими ҳам мавжуд бўлиб, CD-ROMга ёзилган матнли, аудио ва видео ахборотлар керакли материални яхшироқ ўзлаштириш, яъни бир вақтнинг ўзида кишининг бир нечта сезги органларига таъсир этиши орқали ахборотнинг комплекс ҳолда қабул қилинишига ёрдам беради.

— Янги технологиялар асосида китобхоналарга хизмат кўрсатилаётгани ва янгича иш юритилаётгани биз талабаларни қувонтирмоқда, — дейди 2-босқич талабаси Хулкар Аҳмедова. — Ҳар бир талабанинг ўз ID рақами ва паролли мавжуд бўлиб, унинг ёрдамида биз уйда туриб ҳам институтимиз сайти орқали АРМга кириб, истаган китобларимизнинг электрон нусхасидан фойдаланишимиз мумкин. Қолаверса, ўқув режалардан ўрин олган фанлар, махсус курсларга тегишли услубий ва илмий адабиётлар билан бойитилгани қўллаб қўлайликларни яратиб бермоқда.

Юқори савиядаги ахборот маданиятига эга шахс доимо ўзгариб боровчи дунёга осонроқ мослашади ва янгиликлардан чўчимади. Медиатека, яъни компьютер ва интернет тармоқлари орқали ахборот ресурсларидан фойдаланиш эса фақатгина ахборий эмас, балки маданий-маърифий таълим беришга ҳам имкон яратади. Хуллас, Тошкент давлат шарқшунослик институти қошидаги ахборот-ресурс марказида бу каби имкониятларнинг барчаси муҳайё.

Маърифат ТЕМУРЗОДА

ҲАМКОРЛИК

таълим узвийлигини таъминлаб, ёшлар истикболига хизмат қилмоқда

ги узвийлик ва узлуksизлиқни таъминлаш учун уларнинг таълим-тарбия соҳасидаги барча имкониятларидан самарали фойдаланиш муҳим рол ўйнайди.

Ушбу масалани ҳал қилиш мақсадида мамлакатимиздаги барча олий таълим муассасалари қатори Қарши муҳандислик-иқтисодиёт институтида ҳам ўрта махсус, касб-хунар таълими муассасалари билан ҳамкорлик алоқалари ўрнатилган. Бу борада асосий эътибор академик лицей ва касб-хунар коллежлари фаолиятини мувофиқлаштириб бориш, таълим-тарбия, ўқув-услубий жараёнлар, адабиётлар, ахборот таъминоти сифатини ошириш, педагог кадрлар билан таъминлашни ва уларнинг касбий маҳоратини оширишга қаратилган.

Вилоятимизда бугунги кунда 130 касб-хунар коллежи, 7 академик лицей фаолият олиб бормоқда. Институтимизга 37 касб-хунар коллежи бириктирилган бўлиб, уларнинг ҳар бири ва институт қошидаги академик лицейлар билан ҳамкорлик шартномалари тузилган ҳамда ҳаракат дастури ишлаб чиқилган.

Таълим муассасаларини ўрганишда асосан мавжуд муаммоларга эътибор қаратилади. Таълим самарадорлиги ва кадрлар тайёрлаш сифатини оширишга қаратилган фаолиятни такомиллаштириш мақсадида 3 академик лицей ва 20 касб-хунар коллежида кафедра филиаллари ташкил этилди.

Таълим турлари ўртасидаги узлуksизлик, ўқув фанлари орасидаги узвийлиқни таъминлаш, ўрта махсус, касб-хунар таълими муассасаси таълим жараёнига илгор педагогик ва ахборот технологияларини жорий этишни жадаллаштириш мақсадида бириктирилган масъул кафедраларнинг тажрибали профессор-ўқитувчиларидан 43 нафари академик лицей ва касб-хунар коллежларида ўқув машғулотларини олиб бормоқда. Академик лицей ва касб-хунар коллежларида институт профессор-ўқитувчиларини бириктиришда улар яшайдиган ҳудудлар ҳам эътиборга олинди.

Кафедралар кесимида ўрганилиб чиқилганда "Менеджмент", "Ер усти транспорт тизимлари"га хизмат кўрсатиш ва улардан фойдаланиш", "Нефть-газ конлари геологияси ва разведкаси, технологик машина ва жиҳозлар" кафедралари профессор-ўқитувчилари томонидан ўрта махсус, касб-хунар таълими муассасалари учун ўқув адабиётлари яратилмасдан келинаётганлиги аниқланди. Бу каби камчиликлар ўрганиб чиқилиб, тегишли хулосалар чиқарилди.

Институт ахборот технологиялари маркази ва ахборот-ресурс марказида мавжуд тегишли ўқув адабиётларининг электрон вариантлари ҳамда видеотасмалар бириктирилган ўрта махсус, касб-хунар таълими муассасаларига етказиб берилмоқда. Академик лицей ва касб-хунар коллежи ўқитувчилари ва ўқувчилари ахборот-ресурс марказидан фойдаланишлари учун тўлиқ имкониятлар яратилган.

3 академик лицей ва 19 касб-хунар коллежида замонавий педагогик технологияларни қўллаш борасида илгор тажрибаларни оммалаштиришга хизмат қилувчи 22та тадбир (ўқув-семинарлари, семинар-тренинглар ва давра суҳбатлари) ташкил этилди.

Жорий йил июль ойининг биринчи ўн кунлигида институтда вилоятдаги академик лицей ва касб-хунар коллежлари битирувчилари учун "Очиқ эшиклар кун" тадбири ташкил этилди. Тадбирда Қарши муҳандислик-иқтисодиёт институти қошидаги "Нуристон" академик лицейи, 2-академик лицей, Қарши шаҳридаги касб-хунар коллежлари битирувчилари иштирок этишди.

Уларга институт тарихи, фаолият юритаётган факультетлар, бўлимлар, талабаларнинг ўқиши ва яшаши учун яратилган қўлайликлар ҳақида, бакалаврият таълим йўналишлари ҳамда 2013-2014 ўқув йили қабули тўғрисида батафсил маълумот берилди. Битирувчилар институтнинг маънавият маркази, музейи, АРМ, спорт мажмуаси, талабалар турар-жойи билан яқиндан танишдилар.

монидан 7 минг 264 нафар битирувчи ишга жойлаштириш учун қарорат хатлари берилди. Битирувчиларнинг 185 нафари кредит олиш, келгусида ўз кичик корхонасини ташкил этиш истагини билдирган. Бу борада ҳам амалий ишлар кўрилмоқда.

Касб-хунар коллежларида ишлаб чиқариш корхоналари фаолиятини акс эттирувчи махсус ўқув хоналари ташкил этилмоқда. Жумладан, Қарши ахборот технологиялари, политехника, агробизнес ва тадбиркорлик, Қарши туман иқтисодиёт коллежларида ҳамкор ташкилотлар иштирокида махсус хоналар ташкил этилди. Уларда корхоналар тарихи ва бугуни, ишлаб чиқарилаётган маҳсулот турлари, ҳажми ҳамда ҳодимлари тўғрисида маълумотлар акс этирилди. Бу ерда, шунингдек, ишлаб чиқариш корхоналари илгорлари, меҳнат фахрийлари билан битирувчилар ўртасида учрашувлар ўтказилмоқда.

Ўз навбатида, корхона мутахассислари касб-хунар коллежларида дарс ўтишга жалб этилди. Таълим муассасалари ўқитувчиларининг эса ишлаб чиқариш корхоналарида стажировка ўташлари йўлга қўйилди.

Институтимиз қошидаги 3та академик лицейнинг иқтидорли ўқувчиларини муносиб моддий рағбатлантириш ва маънавий қўллаб-қувватлаш мақсадида "Қарши муҳандислик-иқтисодиёт институти стипендияси" танлови ташкил этилди. Танловда ғолиб бўлган ҳар бир академик лицейнинг 3 нафар ўқувчисига бюджетдан ташқари ишлаб топилган маблағ ҳисобидан ўқув йили давомида стипендия бериб борилади.

Ҳамкорликда олиб бораётган ишларимиз нафақат таълим узвийлигини таъминлайди, балки ёшларимиз келажаги учун пойдевор вазифасини ҳам ўтайди. Бу эса халқ ҳўжалигининг кичик мутахассисларга бўлган эҳтиёжини қондиришга ҳисса қўшиши шубҳасиз.

Махмуд РАХМАТОВ,
Қарши муҳандислик-иқтисодиёт институти
проректори,
Ўқтам МЕЙЛИЕВ,
"Ma'rifat" муҳбири

2014-yil 29-yanvar, № 9 (8658)

Вақтнинг тезлашиши

Ҳамкасбларимиз билан Янги йил байрамидан қайтар эканмиз, вақтнинг тез ўтаётганлиги хусусида баҳс-лашамиз. Кимдир ўтган йилги воқеанинг кеча содир бўлгандек туюлганини гапирса, кимдир шаҳарда турмуш тарзининг ўзгариб кетганини айтди. Қишлоқда шаҳарга қараганда вақт анча секинроқ ўтади, деган фикрлар ҳам бўлди. Мен айнан шу фикрга қўшиламан. Тўй муносабати билан бултур қишлоқ борганим ёдимга тушди. Ўшанда куз фасли эди. Кузнинг ёқимли шамоли юзларга урилиб, ёмғирни майдалаб себалабтарди. Тошкентдан жўнаган поезд аввал Сирдарё, Жиззах, Самарқанддан ўтиб, Қашқадарё томон йўл олди.

Тонгни ҳеч поездда қаршилаганмисиз? Унда ҳақиқий гўзалликдан баҳраманд бўлмабсиз. Поездда тонгни кутиб олишнинг завқи ўзгача. Қуёш Сурхоннинг қалқондек тоғлари орасидан аста-секин бош кўтаради. Поезд ойнасидан бепоён далаларга назар соламан. Бир-бирига туташган тоғ ёнбағирлари турнақатор бўлиб ўз манзили томон шошаётган вагонларнинг ортидан кузатиб қолади гўё. Уларнинг тарақтуруғи ҳам атроф гўзаллигига махлиб ҳаёлни чалғита олмайди. Шамол тупроқ иси ёмғир билан қўшилган ана юрт ҳавосини димоққа ура бошлайди. Ана шунда шаҳарнинг сершовқин кўчаларини, ташвишли ҳаётини бир зумга бўлса-да, унутасан киши.

Она юрт шамоли

"Хўрматли йўловчилар, Тошкент—Термиз йўналишидаги поезд учинчи йўлда қабул қилинади", деган овоз келади радиотармоқдан.

Бу сўз шу қадар ёқимлики, уни қайта-қайта эшитиб ҳам зерикмайди одам. Поезд секинлашиши билан дийдор талаб нигоҳлар ўз яқинларини қидира бошлайди. Темирийўл вокзалидан узоклашиб, болалик давларим ўтган уй томон шошаман.

Куз бўлишига қарамай ҳаво анча илиқ. Юзлари қуёш тафтида қизарган ҳамюртларимни қўриб дийдор ширин туйғу эканлигини ҳис этаман. Тўй баҳона қишлоққа, қариндошларимизниқига йўл оламиз. Шўрчи, Деновдан ўтиб, Олтинсойнинг виқорли тоғларига қинчлашамиз. Бу залворли тоғлар узок тарихимизни ўз кўзи билан кўрган. Ўтмишдан шивирлаб сўзлайди гўё. Номлари, одамларининг феъл-атвори билан бир-бирдан ажралиб турадиган қишлоқларнинг ҳар бири ўз тарихига эга. Уловдан тушиб, атрофни кузатаман. Ҳаммаёқ сокин. Шилдираб оқаётган сойнинг шўҳчан овози қишлоқнинг чуғур-чуғури жимлики бузади. Ҳаёт, вақт бир зумга тўхтагандек. Чанқовуз-

нинг элас-элас овози кулоққа эшитилади. Овоз келётган томонга беихтиёр юраман. Дарвозаси ҳеч қачон кулф кўрмаган ҳовли тўридаги мўъжаз, тупроқ сўрида майиздек бўлиб қолган момога кўзим тушади. Невараларини атрофига тўплаб, чанқовузини маҳорат билан чалишини бир четда туриб кузатаман.

Кайвони момо чанқовузи

Хонадон соҳиблари мени қарши олишга шошадилар. Мен эса момонинг санъатига лол бўлиб қолганман. Юзларидан нур ёғилган Менгдона момо бу йил 106 ёшни қаршилайди. Хўжасоат қишлоғида кайвони деган оти бор. Қишлоқнинг тўй-маъракаси

роил Муродов. — Момо маҳалламиз фахри. У етти фарзандни ўстириб, эл корига ярайдиган инсон қилиб тарбиялади. Тўқсондан ортиқ неварачевара, эвара-кабираларининг ҳам тарбиясига ҳамон бош-қош. Момонинг ёлғиз ўғли Дамин ака Қорабоев элнинг олд фарзанди бўлиб улғайди. Ҳозир у моҳир боғбон-фермер. Эл дастурхонини сархил мева-чева билан тўлдирмоқда...

Беш авлод тарбиячиси бўлган бу момонинг суҳбати қизикдан-қизиқ. Биз гурунлашиб ўтирган пайт отлик бир одамнинг баланд овози эшитилди: "Нормат бобонинг уйида майиз ҳашари, ҳамма ўша ерга ўтсин!". Момо ўрнидан кўзгайиб "Қизим, ҳашарга борасизми? Юринг, мен



узиб замбилда ташийдилар. Аёллар эса йиғилган узумларни чириклайди(чириганларидан тозалайди). Боболар тушлик ош сабзисини

бошидан айлантдирилади. Улар устидан гуруч доналари сочилади. Бу — ёшларнинг ризқ-насибасининг бутлигидан нишона. Замонавий мусиқа асбобларисиз оғизда ёр-ёр куйланади. Ҳақиқий санъат шу бўлса керак.

Чимилдиқ илинган уйга бегоналар йўламайди. Бу ёш оилани ёт кўзлардан асраш демек. Уй эгалари улар пойига тўшалган кўрпачани бошқалар босишига йўл қўймайди. Эшик тепасига келин-куёвнинг фарзандлари кўп бўлиши ният қилиниб куроқ мато илинган. Дошқозонда уч маҳал ош пишади. Меҳмонларнинг эса охири кўринмайди. Ланг очилган дарвоза тўй ўтиб ҳам ёпилмайди: меҳмонлар келиши давом этади-да. Келиннинг уйи унинг сеплари билан безатилади. Чиройли бичимдаги либослар бир текисда девор бўйлаб илинади. Куёв томоннинг қизалоқлари-га келин ўз қўллари билан тиккан каштали рўмолчаларни тарқатади.

Қишлоқ тўйларининг завқи ўзгача. Одамлари соддадан-содда. Шоду хуррамлиги ҳам бир, қайғу-ташвиши ҳам. Уларга назар солиб бегона одам йўқми бу ерда дегинг келади.

Оламжаҳон таассурот билан қайтаман.

"Ҳамма нарса бор, вақт йўқ"

Яна катта шаҳар, серқатнов кўчалар, тиниб-тинчимасган одамлар... Ҳамкасбимиз юрак ютиб муаммоларини айтса, кулоқ тутишга вақт қайда дейсиз. «Иш қўп, вақт йўқ» деган сўзни тез-тез ишлатамиз. Қўни-қўшнини йўлда қўриб қолса, сўрашишдан нарига ўтмаймиз. Фарзандимизга барча шароитни яратишга интиламиз-у, бемалолроқ суҳбатлашишга вақт топиламиз. Кундан-кун чирой очиб бораётган кўнғилчор масканларга узокдан келган қариндошимиз билан бирровга томошага борамиз-у, шунча ўзгариш бўлибди деб ҳайратланамиз. Вақт ва оқибат ўртаси шу қадар узокми? Ўйлаб қоламан, шаҳарда ҳамма нарса бор-у, лекин ВАҚТ йўқ. Вақт баҳонасида оқибатни унутмапмизми?

Феруза ХОЛМУРОВА,
"Ma'rifat" муҳбири

Нодир НОРМАТОВ
олган суратлар.

ҚИШЛОҚДА ҲАЁТ ЎЗГАЧА

борми, маслаҳатли ишимми ёки оиладаги муаммолар бўладими — барчаси момо иштирокида ўз ечимини топади. Юз ёш билан юзлашган бўлса-да, момонинг гаплари бурро-бурро.

— Момо, чанқовуз чалишни кимдан ўргангансиз? — деб савол билан юзланаман унга.

Сурхонча соддалик ва озроқ шаддолик билан гап бошлайди у:

— Бизнинг давримизда сизларникидай техникалар бўлмаган. Қиз-жувонлар йиғилишиб чанқовуз, доира чалиб ўйин-кулгу қилардик, кашта тикиш борми, кигиз бостириш бўладими, буларнинг ҳаммасини ўзимиз бажарардик. Момом «Алпомиш» достонини оғиз куйига солиб, чертиб-чертиб айттарди. Достонларда инсонни тарбиялашга қодир қудрат бор. Мен ҳам болаларимга, неварачевара, эвара, кабираларимга маталларни, достонларни чанқовуз билан айтаямман.

Менгдона момодан «Алпомиш»дан бир парча тинглаб, дoston қизларнинг оқила, ўғилларнинг мард, ҳалол, ботир бўлиб етишишлари учун хизмат қилишига амин бўлди. Бир асрлик умри давомида момонинг кўрмаган кучи, чекмаган ғам-алами қолмаган. Уруш даврининг қийинчиликлари-ю, бугунги дорилмон кунларнинг файзу тароватига гувоҳ. Менгдона момонинг ҳаёти ўқилмаган китоб гўё...

— Менгдона момони бу қишлоқда танимаган одам бўлмаса керак. Момо қишлоқдаги барчани яхши билади, — дейди маҳалла фуқаролар йиғини раиси Ис-



сизга майизнинг қандай тайёрлашини кўрсатаман", деди. Сурхон момолари Барчиной руҳидан куч олганми, Менгдона момо юз ёшга қаршилса-да, қаддини ростлаб, илдам қадам қўйди.

Майиз сайли

Олтинсой тумани олтиндек товланувчи узумлари, сархил мевалари билан донг таратган. Бу ерга кузда келсангиз, ёш қарини ҳашардан топасиз. Деярли барча хонадонларда узум етиштирилади. Майиз сайлида қишлоқда барча ҳашарга қақирилади. Кучи бор одам ишдан четда қолмайди. Назаримда, ҳақиқий оқибат ҳам, ҳамжihatлик ҳам шунда кўринади. Ерток ва осма тоқларда тилла рангига кирган узумларнинг жовуз, тоифи, ҳусайни, кишимиш, чарос, туяттиш навлари машҳур. Узумга қўл теккизишга кўзингиз қиймайди. Бу мўъжизанинг бир кўриниши бўлса, ажаб эмас. Маржондек тизилган узумлар майиз бўлишга шай. Эркаклар пишиб етилган узумни

чаққонлик билан тўғрайди... Ҳар бир ғужум доналари кўлда сараланади. Яхши пишиб етилган узум бошлари қозонда қайнаб турган ишқорга ботириб олиниб, сўрига терилади. Куз қуёшининг тафти уларни бир маромда сийпалаб қуритади. Юмуш тугагач, икки томонга катта қилиб ёзилган дастурхонга ноз-неъматлар сочилади. Лаганларга сузилган ошни қишлоқ аҳли бир оила аъзоларидек тановул қилади. Эркаклар кетгач, Менгдона момо бошчилигида қизу жувонлар давра қўриб қошларига ўсма, қўллари хина қўйишади.

Вақт негадир секинлаб қолгандек туюлади. Қуёш ис-тамайгина чўққилар ортига ботади. Меҳнат қилиб чарчамаган қишлоқ аҳли энди тўй бўлиши кутилаётган уйга йўл олади. Ахир, эртага катта тантана. Қўшни қишлоқдан келин тушади. Шунга тайёргарлик кўриш керак.

"Келин келди, ёр-ёр..."

Қишлоқнинг тўйлари фазилдан-фазил. Содда одамларнинг урф-одатлари, гап-сўзлари, хатти-ҳаракатлари ўзига ярашади. Тонг отмасдан қишлоқ аҳли ғимирлашга тушади. Бахши учун алоҳида жой ҳозирланади. Дўмбира оҳангида бахши қўйлайди. Сибизга, чанқовуз унга жўр бўлади. Қўпқари, курашсиз бу ерда тўй ўтмайди. Сурхоннинг мард полволларининг кучи шу ерда синалади. Тоғлар орасидаги сукунатни бузиб, қўшни қишлоқдан келин тушаяпти. Менгдона момо бошчилигида исирик тутатилиб, келин-куёв

Хотира — инсоннинг бутун фаолияти давомида ривожланиб боровчи жараён. Одамзод кўрган, эшитган ёки хис қилган маълумотларининг жуда оз қисминигина эслаб қолади. Илмий манбаларда келтирилишича, бир вақтнинг ўзida 7 тадан ортқ белгига эга маълумотни эслаб қолиш қийин экан. Булар белги, сўз, сон, нарсабуюмларнинг шакли бўлиши мумкин. Агарда бу каби рақам ва маълумотлар сони ортиб кетса-чи? Таниш-билишларнинг исм-шарифлари, телефон рақамлари, манзили, яна минглаб ахборотлар оқими кишиларнинг мустахкам хотирага бўлган эхтиёжини янада кучайтирмоқда. Бунда қадимдан қўлланилиб келинаётган, бироқ айни пайтда кўпчиликнинг ёдидан кўтарилган мнемоника санъатига мувожаат этиш айни мўддоа.

ни мнемоника технологияси ёрдамида ёдда сақлаб қолмоқчи бўлсак, тасаввуримизда уни муайян макон билан боғлаш мумкин. Масалан, бирор



МНЕМОНИКА ХОТИРА САНЪАТИ

Хар бир кишининг марказий асаб тизими ўзига хос мукамал тузилганини ҳисобга олсак, унинг сезиш, хис этиш ва маълумотларни қабул қилиш жараёни ҳам индивидуал хусусиятлари билан фарқланади. Шахслар индивидуал тарзда аудиал, визуал, кинестетик хусусиятли хотира соҳибларига ажратилади. Аудиаллар эшитиш орқали маълумотларни эслаб қолса, визуаллар образ ва тасвирлар ёрдамида фикрлайди, кинестетиклар эса муҳим ахборотларни ўша ҳодисаларни амалиётда синаб кўриш, сезгилар воситасида ривожлантириш орқали миясига муҳрлайди. Умуман олганда, хар биримизда хотиранинг хар учала кўриниши мавжуд. Аммо кимдир ўзига маъқул йўл билан эслаб қолиб, имкониятларининг чекланган қисминдангина фойдаланади.

Маълумотларга кўра, инсон эшитган маълумотининг 20 фоизи, ҳам кўриб, ҳам эшитганининг 50 фоизи, амалий фаолиятда синаб кўрганининг қариб 90 фоизини ёдда сақлаб қолар экан. Фавқуллодда кучли феноменал хотира эгалари эса ниҳоятда катта ҳажмдаги маълумотларни бир вақтда эслаб қоладилар ва зарурат туғилганда қийинчиликсиз эсга тушира олишади.

МНЕМОНИКА ВА ХОТИРА ТАРБИЯСИ

Мнемоника сўзининг луғавий маъноси юнон тилидан таржима қилинганда, «эслаб қолиш санъати» маъносини англатади. Мия атрофдаги воқеа-ҳодисаларни, ранг, образлар таъсирини хис қиладиган, уларга маълум маънода муносабат билдирди. Агарда эслаб қолинаётган маълумот қанчалик образли, эмоционал ва ҳиссийга бой бўлса, у хотирада узоқ ваqt сақланади. Мнемоника эса маълумотни тасаввурингизни кенгайтириш орқали абстрактли объектларни аниқ маконларга жойлаб, уни сунъий ассоциация йўли билан бир-бирига боғлайди.

Мнемоника технологияси орқали зарур маълумотларни нафақат эслаб қолиш, балки махсус усул ва методлар билан хотирани янада ривожлантириш ҳам мумкин. Бунда хотиранинг учта асосий принциплари — макон, тасаввур ва тақдорлаш усулидан кенг фойдаланилади. Муайян маълумот-

ЭНГ МАШХУР МНЕМОНИСТЛАР

Дунёда ўз ақлий қобилиятини мунтазам шуғуллантириб, хотирасини мустахкамлайдиган кўплаб мнемонистлар мавжуд. Шулардан бири Доминик Обран 1991 йилдан буён дунё микёсида ўтказиб келинаётган хотира чемпионатида олти карра мутлақ ғолиб деб топилган. Доминик 41,43 сонияда ўйин карталарининг 52 тасини эслаб қолиб, жаҳон рекордини янгилади. Доминикнинг хотираси болалигида ниҳоятда суст бўлиб, бу борада тенгдошларидан анча қолоқ

қолишда уларнинг машхур инсонлар исмига уйқаш ёки айнан ўхшашлиги ёрдам бериши мумкин. Аммо баъзи ҳолларда уни нотўғри қўллаш рухиятга салбий таъсир эффектларини келтириб чиқариши эҳтимоли ҳам йўқ эмас. Дейлик, бирор талаба имтиҳонларга тайёргарлик кўришда ўзига мос бўлмаган бирор мнемоника технологиясидан фойдаланса-ю, муваффақиятга эриша олмаса, тушунлиққа тушиб, эътиборсиз бўлиб қолиши мумкин. Шу боис ҳам, хар ким аввало ўз имкониятлари, эслаб қолишда қайси туйғуси

Bilasizmi?

кетма-кетликлар кўринишида эслаб қолишни айтиш мумкин. Масалан, 10480342 сонини 10 48 03 42 кўринишида. Акронимларда эса ёдлаб қолинаётган элементлардаги дастлаб-



эди. У туғма истеъдод соҳиби эмас, бироқ ўз хотирасини мнемоника ёрдамида тўғри ривожлантира олган оддий тиришқоқ инсон. Шунингдек, ҳиндистонлик талабанинг рақамли ахборотни эслаб қолишда рекорд натижага эришгани ханузгача мнемоника усталарини ҳайратга солади. У 3 соат 39 дақиқа ичида 31811та кўп хонали рақамни эслаб қолиб, уни озгачи тарзда айтиб бера олган. Бунда хар бир ахборотни эслаб қолиш учун кетган ваqt ўртача



2,42 сонияни ташкил этган. Бугун рўйи заминда энг кучли мнемонистлар сафи соҳа тараққиёти сабаб кун сайин ортиб бормоқда. Жумладан, mneponika.uz сайтида келтирилишича, Гиннеснинг рекордлар китобида хар йили энг кучли хотира эгалари қайд этиб борилади. Бир мнемонист 5 дақиқада 100 дан ортқ рақамни эслаб қолиб феноменал хотира устаси нимага қодир эканини исботлади. Айримлар "Энди забт этиб бўлмас қўққига эришдик" деб ўйлаганида, яна бир мнемонист 5 дақиқада 500та рақамни эслаб қолиб, тафаккурининг чегара билмаслигини намойён этди. Борис Конрад эса 15 дақиқа ичида 201 исм-фамилия, инсон ўз қиёфасини эслаб қола олган. Ёханес Меллоу бўлса, 5 дақиқа мобайнида 131 та тарихий санани ёдда сақлагани бугун кўпчиликка маълум-у машхур.

АҚЛИЙ МАШҚЛАР ФИКРЛАШ ҚОБИЛИЯТИНИ ЯХШИЛАЙДИ

Мнемоникада мавҳум объект, факт ва тушунча бир-бирига образлар воситасида ўзаро ассоциатив боғланади. Масалан, исмларни эслаб

(кўриш, эшитиш, амалда синаш) кучли эканини аниқ белгиллаб олиши зарур.

Ахборотни ёдда сақлаётганда мантиқан боғлашдан кўра, образлар ёрдамида фикрлаш фойдалироқ. Кўпчилик бирор маълумотни эсда сақламоқчи бўлса, мантиқан фикр юритади. Ёш болалар хотирасининг кучлилиги эса уларда мантикий фикрлашнинг ҳали ривожланмагани билан боғлиқ. Шу боис, улар тасаввур, ҳаёлда маълумотни бирор ҳолат билан боғлашга ҳаракат қилишади.

Кўриш орқали эслаб қолиш хотираси кучли бўлган инсонлар учун "Образлар занжири" машини қўллаш фойдали. Гарри Лорейннинг "Хотирани ривожлантириш ва қобилиятни концентрациялаш" китобида ёзилишича, образли фикрлаш инсоннинг иходий қобилиятини ривожлантиради. Муаллиф тасаввурни бойитишда иходкорона фикрлашнинг ибтидоси, деб қайд этар экан, "катена" номли усулни тавсия этади. Унда бир-бирига мантиқан алоқаси бўлмаган икки сўз ассоциатив боғланади: соат ва булут. Уларни бирлаштирувчи сўзлар занжири тузилади: «соат-вақт-кун-куёш-осмон-булут». Буни бошқача шаклда ўзаро яқинлаштириш мумкин. Муҳими, кетма-кетлик ва сўзлар орасида боғлиқлик бўлиши керак. Масалан, "Соат учда ҳаво булутли бўлиши кутилапти" деган жумлада ана шундай боғлиқлик тўғри тузилган.

Мнемониканинг энг содда усулларидан бири ритм ва рифма деб аталади. Ритм қонуний ахборотни мусликий тартибланинг содда усули бўлиб, кўпчилигимиз бундан кундалик фаолиятимизда унумли фойдаланамиз. Бунда маълумотни бир неча маротаба тақдорлаш, унга мос ритмни топиб, бир вақтда қайтариш яхши самара беради. Инглиз тили ўқитувчилари алифбони ёдлатишда қўлайдиган мусликий усул айтиш шу технологияга асосланган. Карра жадвали, географик ҳудудлар, давлат пойтахтларини ёдлаб қолишда ҳам мазкур усул яхши самара беради. Шу зайдда озгачи нутқ ҳам ривожланиб бораверади. Аммо бу усул маълумотни тушунишга эмас, уни ёдлаб қолишга қаратилганини унутмаслик лозим.

Энг содда мнемотехник усул сифатида жуфтликлар тизимида ниҳоятда узун рақамлар тартибини маълум бир

ки товушлар узвий бириктирилади. Масалан, қадимги Греция меъморчилик услублари: ионик, дорий, коринф сўзларини ИДОКО тарзида умумлаштириш эслаб қолишни оsonлаштиради.

Маълумотларни тизимли асосда, амалий фаолиятда синаб кўриш йўли билан эслаб қолиш ҳам ижобий самара беради. Чунки одам ўзи бажарган машғулотини яхшироқ ёдлайди. Бу тушунча психологияда "генерация эффекти" дейилади. Масалан, талаба теоремани ўзига хос усулда еча, бу хотирасида бутун умр сақланади.

Мутахассислар ўрганиш, тушуниш жараёнида кишининг қизиқиши, иштиёқи муҳимлигини ҳам алоҳида таъкидлашади. Агар янги билимлар қанчалик қизиқли билан ўрганилса, у янада тез ва яхши ўзлаштирилади.

Васила Каримованинг "Психология" ўқув қўлланмасида хотирани яхшилаш истагидагиларга мнемотехниканинг бир қатор ақлий машқлари тавсия этилади. Шулардан бири, психологиянинг мнемотехник усуллари-нинг энг кенг тарқалгани — таъанч сўзларни ажратиш воситасида эслаб қолишдир. Бунда эслаб қолиниши керак бўлган жумла ёки матнда алоҳида сўзлар ажратиб олинади ва уларга таъанч ассоциатив метод ёрдамида яхлит материал эслаб қолинади. Бундай мнемотехник усулни америкаликлар «локи методи» дейишади. Унинг моҳияти шундаки, одам муҳим объектларни ўзига таниш бўлган жойларга ҳаёлан боғлаб, эслаб қолади. Америкалик ўқитувчи Бауер 1973 йили ана шу усулни қўллаш орқали талабаларнинг IQ кўрсаткичларида юқори натижаларга эришган. Талабалар «локи методи» билан берилган материалнинг 72 фоизини муваффақиятли тарзда эслаб қолишган. Анъанавий усулда эса бу кўрсаткич аттиги 28 фоизни ташкил этган.

Билим қудратли куч. У инсонни маънавий ва ақлий қамолот сари етаклайди. Ҳаётда интилиб, курашиб яшашга ундайди. Хотираси мустахкам инсон қулиб бўлмас виқорли тоғ мисол юксак орузлар, янгидан-янги билимлар сари интилади. Хотирани бизга номмаълум қирраларини кашф этиш, ақлий салоҳиятимизни ривожлантиришда мнемониканинг фойдали машқлари кундалик фаолиятимизда асқотиши шубҳасиз.

Одина ҚУЛМУРОВА тайёрлади.

2014-yil 29-yanvar, № 9 (8658)

МУСТАХКАМ НИКОХ — САЛОМАТЛИК ГАРОВИ

Бир қатор тажрибаларда мустахкам оилавий ришта эр-хотини хавфли саратон ва юрак хасталикларидан сақлаши аниқланган эди. Калифорния университети (АҚШ) мутахассислари томонидан ўтказилган янги изланишлар эса ушбу маълумотларга қўшимча равишда, эр-хотиннинг бир-бирига бўлган илиқ муносабати улар таянч-ҳаракат аъзоларининг мустахкамлигига ижобий таъсир этишини кўрсатди.

«The Daily Mail» нашрида ёзилишича, айниқса, 25 ёшдан сўнг турмуш қуриб, бахтли ҳаёт кечираётган эркеклар бошқаларга қараганда таянч-ҳаракат тизимидан камроқ шикоят қилар экан. Ажрашиш ёки ёлғиз яшаш эса, аксинча, суяклар саломатлигига салбий таъсир кўрсатади.

Шунингдек, эрта турмуш қурган эркекларда ҳам акс ҳолат кузатилиши мумкин. Оила қуришга тайёр бўлмадан туриб никоҳдан ўтган ёшлар айрим қийинчиликларни енгиб ўтишга ўзларида куч топа олишмайди. Натияжада ёш оила бошлиғида тез-тез руҳий тушқунлик ҳолати кузатилади.

Калифорния университети мутахассиси Кэролин Крэндэллнинг таъкидлашича, ҳаётини тажрибанинг етишмаслиги, оилавий келишмовчиликлар ва тез-тез стресс ҳолатига тушиб суяклар саломатлигининг ёмонлашувига олиб келади.

«КО-TAG» — ПИЁДАЛАРНИ АСРАЙДИ

Яқинда «Volvo» компанияси томонидан автомобилга ўрнатилган радар ёрдамида ҳайдовчини йўлни кесиб ўтаётган пиёда ёки велосипедчилардан огоҳлантиручи янги тизим ишлаб чиқарилган эди. Мюнхендаги Технология университети (Германия) муҳандислари эса йўлни кесиб ўтаётган, бироқ ҳайдовчига кўринмаётган пиёда ва велосипедчилар ҳақида ҳам огоҳлантиручи Ко-TAG деб номланган янги электрон тизимни яратди.



Янги тизимнинг алоҳида хусусиятларидан бири шундаки, пиёда ва велосипедчилар ўзлари билан унча катта бўлмаган ретранслятор мосламасини либос ёки ҳалтасига қиштириб қўйишлари талаб этилади. Келгусида ушбу мослама замонавий смартфонларга ҳам жойлаштирилиши мумкин. Улар автомобилдан таралаётган қўлланган радиосигналларни қабул қилиб олиб, жавоб йўллайди. Ҳаракатланиб кетаётган автомобилда жойлашган транспондер мосламасини таралаётган сигналлар пиёдаларнинг тезлиги ва GPS-координатасини ҳам аниқ қайд этади. Агарда Ко-TAG пиёдага урилиш хавфини ҳисоблаб чиқса, дарҳол ҳайдовчини огоҳлантиради ёки тормоз тизимини автомат тарзда ишга туширади.

ЁНҒИН ХАВФСИЗЛИГИГА БЕФАРҚ БЎЛМАЙЛИК

Олов тилсиз ёв. Ундан ҳамиша эҳтиёт бўлиш учун ёнғин хавфсизлиги қоидаларига қатъий амал қилиш зарур. Хушёрлик ва эҳтиёткорлик хавфсизлиكنи таъминлайди. Олов ёниб турган жойда лоқайдликка, бепишандликка берилиб бўлмайди. Фарзандларимизга кўзига жозибали кўринган оловнинг ўн хавфли экани, ногаҳон содир бўлган ёнғинларнинг оғир оқибатларини тушунириб, фалокатдан узоқроқ юришни ўргатиш ниҳоятда зарур. Бунда ота-оналар, ўқитувчи ва тарбиячилар ибрат бўлиб, уларнинг хатти-ҳаракатларини назорат қилишлари, ўт билан ўйнаш ёмонлигини вақтида тушуниришлари лозим. Ёнғин хавфсизлиги ходимлари томонидан мактабларда, болалар богчаларида бирламчи ўт ўчириш воситаларининг мавжудлиги, биноларда ёнғин хавфсизлигини таъминлаш учун масъул ходимлар бириктирилганлиги доимий назорат қилиб борилмоқда. Синфхоналардаги электр таъминоти текширилиб, айрим носозликлар вақтида тузатилишига эришилмоқда.

Шухрат МУСАЕВ,
Тошкент шаҳар ИИББ ЁХБ
28-ХЕХК смена бошлиғи, капитан

БАХТИЁРЛИК — МАНГУ МАЛҲАМ

Лондон университети коллежи (University College London) олимлари томонидан саккиз йил давомида ўтказилган тажрибалар жараёнида бахтли инсонларда қариш жараёни жуда секин кечиши аниқланди.

Изланишларга 3 мингга яқин 60 ёшдан ошган эркек ва аёл кўнгиллилар жалб этилди. Яқунда маълум бўлишича, бутун умри давомида атрофидигиларга ижобий муносабатда бўлган, ўзини бахтли санаган кишиларда кексайиш жараёни секин кечади.

Бундай инсонлар жамиятда фаол, қадам ташлаши дадил бўлиб, жисмоний ҳолатини яхши сақлаши, кундалик муаммоларни бошқаларга қараганда яхшироқ ҳал этишлари кузатилади.

Мутахассисларнинг қайд этишича, ўзларини тетик ва бахтли ҳис этувчи кишилар оилавий ҳаётда ҳам кўпгина муваффақиятларга эришиб, фаровон турмуш кечирашган.

Пессимистлар эса ҳаётини мамнун бўлишмаган. Улар ўз муаммоларини етарлича ҳал эта олмаганлари боис, ижтимоий ҳимояга таяниб қолишган.

Доимо нолуви кекса ёшли фуқароларда эса сурункали хасталикларга тез-тез чалиниш, ҳаётга бўлган қизиқишнинг камайиб кетгани кузатилган. Бу, ўз навбатида, уларнинг жисмоний ҳолатига ҳам тез таъсир кўрсатгани изланишлар жараёнида аниқланган.



ҲОМИЛАДОРЛИК ДАВРИДА ТЎҒРИ ОВҚАТЛАНИШ МУҲИМ

Олимларнинг қайд этишича, ҳомиладорлик даврида тўйинган ёллари меъёридан ортиқ истеъмол қилиш ҳомиладорнинг ривожланишига салбий таъсир кўрсатиши мумкин. Мазкур оми, аввало ҳомила бош миёсидаги асаб тоналари тузилишини ўзгартириб, келгусида боланинг турли хасталикларга чалиниш эҳтимолини оширади.

Жониворлар устида ўтказилган тажрибалар айни шу маълумотларни тасдиқлаган. Йель тиббиёт мактаби олимларининг таъкидлашича, зарарли озиқ-овқат маҳсулотлари таъсирида ДНКда мутация ҳолати юз бериб, натижада ўда бош миёсининг тузилишида ҳам салбий ўзгаришлар вужудга келади. Айниқса, организмда моддалар алмасишувини таъминлашга хизмат қилувчи гипоталамус қисми кўпроқ зиён кўради. Олимлар фикрига кўра, ҳомиладорлик даврида онанинг тўғри овқатланиши ўзи ва фарзандининг саломатлиги учун муҳим.

С.РУСТАМОВ тайёрлади.



JUMLADA JAHON

yangiliklari O'zbekistonda

Юнистоннинг Кефалония оролида 5,8 баллик зилзила қайд этилгани боис, оролда фавқулодда ҳолат эълон қилиниб ҳудуддаги мактаблар фаолияти вақтинча тўхтатишган, табиий офат етказган зарарни қоплаш учун сабб-ҳаракатлар олиб борилмоқда.

АҚШнинг Жоржия штатида жойлашган Лоуренсвилл шаҳридаги мактаб биноси яқинида отишма содир этиб 1 кишини ўлдирган ва яна икки инсонни жароҳатлаган номаълум жинояти ҳуқуқни муҳофаза қилиш органи ходимлари томонидан қидирилмоқда.

«The Daily Mail» нашрининг хабар беришича, Австралиянинг «Какаду» миллий қўриқхонасидан оқиб ўтувчи Мажела-Крик дарёсида чўмилётган 5 нафар ўсмир-га узунлиги 4 метрча келувчи тимоҳларнинг ҳужум қилиши оқибатида уларнинг бири ҳаётдан кўз юмади, айни пайтда қўтқарувчилар ўсмирларга ҳужум қилган суд-ралиб юрувчиларни излашмоқда.

Канаданинг Квебек провинциясидаги Л'Иль-Верта шаҳарчасида жойлашган қариялар уйида келиб чиққан ёнғин оқибатида 14 киши ҳаётдан кўз юмади, 18 кишининг бедарак йўқолгани, қидирув-қутқарув ишларида кучли совуқ ва қор тўғаноқ бўлаётгани ҳақида хабарлар тарқатилган.

«Associated Press» ахборот агентлиги берган маълумотларга кўра, Бенгал қўлтиғида сайёҳлик кемасининг ҳалокатга учраши оқибатида 21 киши ҳалок бўлган, 13 кишининг ҳаёти Ҳиндистон денгиз қўтқарувчилари томонидан сақлаб қолинган.

10 кулик денгиз сайрига йўл олган АҚШнинг «Ройал кариб» компаниясида тешиши «Эксплуатер оф зе сиз» сайёҳлик кемасидаги 3050 йўловчи ҳамда 1165 нафар кема экипажи аъзолари чак инфекцияси хасталигига чалинган ва шу сабаб саҳ-ҳат режадайдан икки кун аввал тугатилган, ҳодиса сабаблари ўрганилмоқда.

реклама • эълон • реклама • эълон

Тошкент архитектура-қурилиш институти қошидаги академик лицей

ТАНЛОВ ЭЪЛОН ҚИЛАДИ

Ижтимоий фанлар бўйича ёки педагогик олий маълумот, таълим тизимидаги (педагогик, ўқув-тарбиявий, ўқув-услубий бошқарув фаолияти) иш стажы 5 йилдан кам бўлмаган кадрларни маънавият ва маърифат ишлари бўйича директор ўринбосари лавозимига ишга таклиф қилади.

Аризалар эълон газетада чоп этилган кундан бошлаб 1 ой муддат ичида қабул қилинади.

Мурожаат учун манзил: Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Бобур кўчаси, 55-уй. Тел.: 252-23-31.

2003 йили 1-Тошкент педагогика билим юрти томонидан Солиҳжаева Маъмура Абролова номига берилган Т № 138120 рақамли диплом йўқолганлиги сабабли
БЕКОР ҚИЛИНАДИ.

Мирзо Улуғбек номидаги Ўзбекистон Миллий университети маъмурияти ва Касаба уюшма қўмитаси Фалсафа факультети «Педагогика ва умумий психология» кафедраси катта ўқитувчиси Улуғбек Содиқовга падари бузруквори

ЖўРА отанинг
вафоти муносабати билан таъзия из-хор этади.

Мирзо Улуғбек номидаги Ўзбекистон Миллий университети маъмурияти ва Касаба уюшма қўмитаси Тарих факультети деканати методис-ти, факультет Хотин-қизлар қўмитаси раиси Сайёра Мирзақуловага падари бузруквори

СОЛИЖОН отанинг
вафот этганлиги муносабати билан ҳамдардлик билдиради.

Gurung

ИВВУЗ(ЎРДАК)

Форсий қоз ва мурғоби дер ва туркий ўрдак дер. Аммо иввуз исми жинсдор, қоз ва ўрдак ва аларга ўхшашларнинг ҳаммасига шомил(тааллуқли)дур. Ва ул икки навъ бўлур: ахлий(хонаки) ва вахший(ёввойи), анинг ахлийси парвоз қилмас ва вахшийси парвоз қилур.

Ал-хукм — ҳалолдур. Хосияти. Онинг гўшти кўп кеч ҳазм бўлур. Ва ҳазм бўлгондин сўнгра баданни санин(ёғли) қилиб, қувватни оширур.

Ва они емоқнинг шарти буким, сўйгондин сўнгра икки ва ё уч соат миқдори ерга кўмиб қўймоқ керак, нечунким, эти сассиқ бўлур, андин сўнгра ердин чиқариб, парин ивитиб, тозалаб ва покиза қилиб пишуруб емоқ лозим. Ва баъзи одам анинг этин еса тез иситма бўлур. Ва онинг пўтакаси (жигилдони) лазиз ва ғализ ва меъдада кўп туруб ҳазм бўлур. Ва анинг бўғзи ўз жинси бўлгон қўшларнинг бўғзидин лазизроқдир. Ва онинг минин маъъад(орқа тешиқ) шишига суртилса яхши бўлмоққа мужарраб

(синалган). Ва унинг юмуртаси(тухуми)ни сориси(саригини) хомсуз(чала) пишуруб емоқ ақлни ва зехни зиёда қилур ва нисён(унутиш)ни ва қуруқ ўксуруқ(йўтал)ни йўқ қилур.

БАҚАР(СИГИР)

Форсий гов ва думдароз дер ва туркий сигир дерким, исми жинсдор ва ўкуз(хўкиз) ва говмишга ҳам шомилдур.

Ал-хукм — (гўшти) ҳалолдур.

Хосияти. Анинг гўшти ҳазм бўлмоқи мушкулдур. Ва анинг этин емоққа одат қилгон кишининг баданларининг огриғига боис бўлур ва аъзонинг қичуви ва сабаби марғи муфожот(тасодикий ўлим)дур. Ва анинг яхшиси семуз ва соғ тананинг этидурким, ранги ҳам сарик бўлса ва баъзи одамлар они тўрт яшар кўйнинг гўшtidин яхшидур

демишлар. Чун тананинг этин ҳар ким еса, емоқни ирода қилса хурмодин бошқа ширин нимарсалар била ва таралар турҳиси ва хардал билан тановул қилса яхши манфаат бўлур. Ва керакким, онинг устига дарҳол сув ичмасун.

Ва ҳар мажнунга сигир ёғидин эллиқ дирам нахори(нонушта)дин аввал ичурсалар жунунга нофиъ ва анинг дафийга муассир(таъсирли)дур.

Агар ажойиб кўрар бўлсан, бир кўзанин ичига сигир ёғин суртуб, оғзига келгунча ерга кўмиб қўйсанг, уйдаги тамоми бургалар ул кўзанин ичига жамъ бўлур.

Ва агар сигир ёғин зирних(маргимуш) била дуд қилинса чакғучи жониворлар, хусусан, чаён қочар. Ва тананинг калласин шўрбо қилиб тановул қилса иситмани йўқ қилур.

Ас-Саъид ус-САМАРҚАНДИЙ

ЖОНЗОТЛАРНИНГ
ТИББИЙ ХОСИЯТЛАРИ

Ва чун ўкуз(хўкиз)нинг чап шоҳидин юзук тузатиб, чап қулоққа солсалар саръ(тутқанок) ва умм-ус-сибён(болалар тутқаноғи)дин эмин бўлур. Ва ўкузнинг ўтини томоққа сурилса бўғма ўксуруқ(йўтал)ни дафъ қилур.

Ва сигирнинг ёғин дарахтнинг танасига суртсалар кўртдин ва меваси тўкулмоқдин омон бўлур...

Ва сигирнинг сути тез ҳазм бўлғувчи ва таомнинг ерин тутғучидур. Ва агар анинг сутини кўзга суртилса кўзнинг аксар иллатларин йўқ қилур, ҳатто буким, иллатларнинг иложидин маънос бўлгон одамлар сихат топарлар. Ва анинг тоза соғулгон сутин иссиқ ҳолида ичилса, юракка қувват бериб ва ғамни дафъ қилиб, ваввос ва хафақонни, ҳар турлук яраларни ва молихулиё(меланхолия) ва нисён ва сил касаликим,

иситмадин холи бўлса, бу мазкур иллатларни дафъ қилур ва қуввати боҳни зиёд этиб, баданни семуз қилур ва рангу рухсорни покиза қилиб ва буруннинг иллатларига фойда берур.

Энди сутнинг зарари баёнидадурким, они давом одат этиб кўб ичмоқ санги масона(буйрак тоши) ва барас(пес)ни ирос(пайдо) қилиб, одамни битлос(бит)ли қилур. Онинг ислохи қанд ва асалдур, нечунким, булар ул сутни меъдада уйинмаслиги(ивимаслиги)га сабаб бўлур, агар булар ҳам фойда қилмайин меъдада уйиниб(ивиб) қолса баданда қалтуроқ пайдо бўлур ва совуқ тер босиб, меъда булғониб ва ақл мухталиф(ҳар хил) бўлур ва бўғма ўксуруқ(йўтал) ориз бўлур. Онинг иложи буким, дарҳол қайт қилсун ва бол ва исканжубин ва сирка сепилган пудина(ялпиз) ва ё тухуми карафс(петрушка) ва ё иссиқ сув ичмоқ ва ё бир мисқол панирмоя. Буларнинг ҳар бири муяссар бўлса қилсун ва анинг дафъи учун мужаррабдур демишлар.

Аммо сутнинг афзали сарик сигирнинг сутидур.

Қадим замонларда мамлакатга донишманд ва бахтли бир қирол ҳукмронлик қилган экан. Унинг кайфини фақат қарилуғи бефарзандлик бузар экан, холос. Кунлардан бир куни қирол: «Мамлакатдаги энг виждонли болани топиб, уни ўзимга ўғил қилиб олсам», деб ўйлабди ва ҳамма болаларга гул

дир, қирол гулларга қараб ҳамма болаларнинг олдида ўтиб кетаверибди. Унинг чеҳрасида шодлиқнинг учқуни ҳам кўринмабди. Иттифоқо, у бир уйнинг олдида бўш гултувак кўтариб йиғлаб турган Сон Ирни кўриб қолди. Қирол ўша болани чақириб келишни буюрибди.

— Нима учун сен бўш гулту-

ГУЛ ЎСТИРОПМАГАН
БОПА

Корейс халқ эртаги

уруғи улашишни буюрибди-да:

— Кимки шу уруғдан энг чиройли гул етиштирса, шу менин ўғлим ёки қизим бўлади, — деб эълон қилибди.

Ҳамма болалар уруғни экиб, роса парвариш қилишибди. Лекин ўн кун, ўн беш кун, бир ой ўтса ҳамки, гултувакка экилган уруғ қилт этмасмиш.

«Бу қанақаси бўлди? — дебди Сон Ир. Ахири онасидан сўрабди: — Нега мен экан уруғ униб чиқмаяпти?».

Онаси ҳам шундан ташвишланиб юрган экан:

— Тупроғини янгилаб кўр-чи, — дебди.

Сон Ир гултувакдаги тупроқни алмаштирибди. Бу сафар ҳам уруғ кўкармабди.

Қирол гулларни кўрадиган кун етиб келибди. Кўпгина болалар ясанишиб-тусанишиб, тувакда ўзлари ўстирган гулларни кўтариб йўлга чиқишибди. Уларнинг ҳаммаси валиахд бўлиш орзусида экан. Хўш, кейин нима бўлибди денг. Нега-

вак ушлаб турибсан? — деб сўрабди у.

Сон Ир пик-пик йиғлаб, кунлардан бир куни бировнинг боғидан эгасига билдирмасдан олма узганини, шунинг учун бўлса керак, қанча уринса ҳам уруғни ундира олмаганини гапириб берибди.

Бу гапни эшитиб қирол Сон Ирни кўтариб олибди-да:

— Мана, менин пок виждонли ўғлим, — дебди.

Одамлар орасида ғовуруғувор бошланибди:

— Қирол нима учун гултуваги бўш болани ўғил қилиб олди?

Шунда қирол тушунтириб берибди:

— Эй халойиқ, мен болаларга улашган гул уруғи қайнатишган эди.

Шундан кейингина одамлар қиролнинг фикрини маъқуллашибди. Ранг-баранг гуллар кўтариб турган болаларнинг юзлари уялганларидан қипқизариб кетибди. Чунки уларнинг ҳаммаси бошқа гул уруғи топиб экан эканлар-да.

МИТТИ ПАВҲАЛАР

САЛОМ —
ОДОБНИНГ БОШИ

Нонушта маҳали Мамлакат опа, Сайфулла ака фарзандларини кутиб ўтиришарди.

Катта фарзанд кидди: — Ия, қошиқ келтирмаман-ку! — Қошиқ олиб келди.

Ўртанча қиз кидди. Чойини апил-тапил ичаётиб, «Дада, пул керак», — деди, мактабга кечикаётганини айтиб.

Кейин кенжа фарзанд келди. «Сиз-чи, сиз ҳеч нарсани унутмадингизми», — деди дадаси унга мавноли қараб.

Ерга қараганча зичкача чиқиб, яна қайтиб келган қизалоқ: «Ассалому алайкум, аяжон, дадажон. Яхши ётиб

турдингизми?.. Хайрли тонг, акажон, опажон, сизга ҳам», — деди қўлларини кўксига қўйиб.

Севишиб кетган Сайфулла ака сочлари қўнғироқ кичкинтойини бағрига босди. Ака-сингалар эса ер чиқиб қолшганди...

«ОЙИ, БУ НИМА?»

Кичкинтойларнинг жовдирарган кўзларидаги ҳайратни ҳеч қузатганмисиз? Улар ён-атрофдаги нарсалар ҳақида кўпроқ билишни истайдилар. Савол саволга уланайди.

— Ойи, анави темир идишда нима бор?

— Бу чиқинди солинадиган идиш. Кўчаларда чиқинди қўпаймаслиги учун қўйилган.

— Бўлмаса, нега анави қизлар музқаймоқ қоғозини ерга ташлашди?

— ...

— Ойи, қаранг, бу ерга нима ёзилган?

— «Чекилмасин!» — деб ёзилган.

— Ҳайдовчи амаки чекиб кетаяпти-ку!?

— Қаранг, осмонга расм чизилибди.

— Йўқ, болам, у расм эмас, камалак. Сал ўтиб ўз-ўзидан йўқ бўлади, кўрасан.

— Вой, қайга йўқ бўлади? Ҳа, ана, булут камалакни ё қўйди. Энди билдим, нимага осмон йиғлаганини. Ойи, осмон қаттиқ йиғлайди-я? Мана, ҳамма жойини ҳўл қилиб юборди...

Маъмура ЁҚУБОВА

Латифалар

ҚАРГА НЕЧА ЙИЛ ЯШАЙДИ?

КАМБАҒАЛНИНГ БУЮМИ

Афанди очлигидан сақич чайнаб юрган эди, улфатлари уни ошга таклиф қилишди. Афанди оғзидан сақичини олиб бурнининг устига ёпиштириб қўйди.

— Афанди, бу нима қилганингиз? — деб сўрашди улфатлар.

— Камбағалнинг буюми кўзининг олдида туриши керак, — деб жавоб берди Афанди.

СЕНИНГ КЎНГЛИНГ УЧУН

Афанди самоварда бир ўртоғи билан шериклик палов қилмоқчи бўлди. Харажат қилиб келинган, Афанди қозон ошишга ҳам «Билмайман», ўт ёқишга ҳам «Билмайман», сабзи-пиёз тўғрашга ҳам

«Билмайман», деб жавоб бераверди. Палов сузилгач, ўртоғи Афандидан сўради:

— Балки ош ейишни ҳам билмас-сиз?

— Тўғри, — деди Афанди, — ош ейишни ҳам билмайман, аммо сенин кўнглинг учун билар-билмас ейишга мажбурман, хато қилсам кечирарсан...

ҚАРҒАНИНГ УМРИ

Афанди бозордан бир қарға сотиб олди. Йўлда бир ошнаси учраб:

— Афанди, қарға нимага керак бўлиб қолди? — деб сўради.

Афанди жавоб берди:

— Қарға минг йил яшайди дейдилар, шу ростмикан, синаб кўрмоқчиман.

Саҳифани Махмуд САЪДИЙ тайёрлади.

2014-yil 29-yanvar, № 9 (8658)

ГЕНЕТИК ТАШХИС ВА ТИНИМСИЗ МАШГУЛОТЛАР

спорт билан астойдил шугулланишга бел боғлаган болани чемпионлик сари етаклайди

Фарзандини муайян спорт тури бўйича шугулланишга бераётган ота-она, аввало, унинг саломатлиги, ҳам руҳан, ҳам жисмонан баркамол улғайишини, ва албатта, чемпион бўлишини ҳам хоҳлайди. Аммо боласининг қайси спортга лаёқати борлиги, унинг қизиқишлари ота-онанинг хоҳиши билан муносибми, деган саволга кўпм аэтибор қаратишмайди. Бўлғуси чемпионларни аниқлашда жаҳон тажрибасида генетик таҳлил олиб бориш усулининг мавжудлигидан хабардор эмасликлари ҳам бор гап.

Спортчининг муваффақиятга эришиши 70—85 фоиз ирсиятга, 15—30 фоиз эса ирода ва руҳиятга боғлиқ. Бу дунё олимлари узок йиллар давомида кўп-лаб чемпионларнинг ирсияти(ДНКси)ни ўрганиб чиқарган хулоса. Тадқиқотлар давомида 50 дан зиёд спорт турига мойил бўлган ген турлари аниқланган. АҚШ, Европа, Хитой ва баъзи МДХ давлатларининг спортда эришаётган ютуқларида илм-фаннинг ана шу кашфиёти кўл келмоқда.

Ўзбекистон Республикаси Фанлар академияси Биоорганик кимё институти Геномика лабораторияси мудир профессор Рустам Мухамедов бошчилигидаги тадқиқот гуруҳи ҳам икки йилдири, ушбу тажрибани синовдан ўтказишмоқда. Улар футбол, бокс, волейбол ва эш-как эшиш бўйича мамлакатимиз ва халқаро миқёсда муваффақият қозониб келаётган юзга яқин спортчиларнинг мойиллик ва лаёқатлилик генларини ўрганишмоқда.

— Ҳозирги вақтда ёшларни спорт йўналишларига молекуляр-генетик даражасида саралашга кўпроқ эътибор берилмоқда, — дейди Рустам Мухамедов. — ДНК ташхиси натижаларига асосланиб, мутахассислар болани қайси спорт турига йўналтиришни тавсия қилади. Бундан ташқари, спорт генети-каси спортчининг индивидуал машғулотлар самарадорлигини оширишга ҳам ёрдам беради. Мураббий ёш спортчининг генетик имкониятларини билган ҳолда у билан керакли жисмоний машғулотларни олиб боради. Бу эса, ўз ўрнида, спортчининг саломатлигига зарар етмаган

ҳолда юқори натижаларга эришишга омил бўлади.

Спортчи ёки мурожаат қилган инсоннинг қон намунаси ДНКси ажратиб олиниб, генлар ПЗР (полимераза занжир реакция) ташхисидан ўтказилади. Юқорида таъкидланган усул ёрдамида 4-5 соат ичида уларнинг тезлик, куч-қувват ва чидамли-лик каби хусусиятларга ирсий мойиллиги аниқланади.

ойларида фойдаланишга топширилиши қутлаётган Республика спорт тиббиёти илмий-амалий маркази ген ташхиси орқали болаларда қайси спорт турига мойиллик борлигини таҳлил қилиш, бўлажак чемпионларни аниқлаш, барча спорт тури бўйича миллий терма жамоа аъзолари ва уларнинг барча ёш тоифаларидаги захирасини шакллантириш, уларнинг саломатлигини мустаҳкамлаш, мусобақалардан кейинги реабилитация жараёнини тезлаштиришга хизмат қилади. Марказ, шунингдек, допингга қарши хизматни амалга оширувчи ихтисослаштирилган бош тиббиёт муассасаси сифатида ҳам фаолият кўрсатади.

— Шу вақтга қадар педагогик танлов орқали умидли спортчилар-

лашга хизмат қилади. Генетик лаборатория ушбу мақсадда мушаклар фаолиятига энергетик таъсир этувчи, мушаклар ва юракни килород билан таъминловчи генетик маркерлар орқали 3 йўналишда, яъни ирсиятдаги куч-қувват, тезлик, эгилувчанлик, чидамлилик каби жисмоний сифатларга мойиллигини аниқлайди, ирсиятда юрак-қон, жигар, нафас йўллари ва таянч ҳаракат аъзоларининг туғма касалликларга мойиллигини текширади ва ирсиятдаги руҳий-эмоционал ҳолатни ўрганади. Масалан, кучлилик жиҳатлари аниқланган болада руҳий-эмоционал агрессивлик бўлса, унга бокс ёки яккакураш спорт турлари тавсия этилмайди. Бундай болалар, асосан, оғир ва енгил атлетика (найза, диск улоқтириш, қисқа масофага югуриш) билан шугулланиши мақсадга мувофиқ. Юқоридаги уч йўналишдаги текширув натижалари ўзаро мос келган болаларгина профессионал спортга мақсадли йўналтирилади. Ўзаро номутаносиблик аниқланган болалар жисмоний тарбия ва соғломлаштирувчи машғулотлар билан шугулланиб ўз саломатликларини мустаҳкамлаб боришлари мумкин. Уйлаймизки, давлатимиз томонидан спорт генетикиси, спортчиларимизнинг саломатлигига қаратилаётган бундай катта эътибор юртимизда юксак маҳоратли спортчилар етишиб чиқиши ва халқаро аренада янада юқори кўрсаткичларга эришишда ўз самарасини беради.

Шуни ҳам алоҳида таъкидлаш лозимки, ота-оналар ва мураббийлар спорт билан астойдил шугулланишга бел боғлаган фарзанди ёки шогирдида ўз олди-га қўйган қатъий мақсадга фақатгина генетик ташхис аниқлаб берган таҳлиллар билан эришиб бўлмаслиги, тинимсиз меҳнат ва машғулотлар эвазига юқори натижаларни қўлга киритиш мумкинлигини тўғри тушуниришлари ва шунга йўналтиришлари керак.

Отабек ОТАЁРОВ, "Ma'rifat" муҳбири

Shaxmat saboqlari



Сабоқларни спорт устаси, мураббий Маматкул Хайлаев олиб боради

ИККИ ФИЛ БИЛАН МОТ ҚИПИШ

19-дарс

Икки фил бамисли икки баҳодир, Шох билан бирлашса, кўп ишга қодир.

Шох билан фил ёки шох билан от ёлғиз шохни мот қила олмайд. Бундай вазиятлар рўй берса, уйин дуранг бўлган ҳисобланади.

Икки фил эса шох ёрдамида ёлғиз шохни мот қилишга қодир.

51-шаклдаги вазиятни кўриб қилиш.

1. Фf1-h3!

Филлар ёнма-ён жойлашса худди руҳлар каби шохни бурчакка қувиб бориши мумкин. Фақат бу усул қия йўллар буйича рўй беради.

1. Шf6-g5

2. Фh2-g3!

Энди қора шох филларнинг олдида яқинлаша олмайд.

2. Шg5-f6

3. Шd3-e4 Шf6-g5

4. Шe4-e5 Шg5-g6

5. Фg3-h4!

Агар руҳлар тўри чизик бўйлаб исканжага олган бўлса, филлар шохни учбурчак усулида таъкиб қилмоқда.

5. Шg5-h5

6. Фh4-e7 Шh5-g6

7. Фh3-e6 Шg6-h5

8. Шe5-f6 Шh5-h6

9. Фе6-f7 Шh6-g7

Учбурчак торайиб бормоқда. Филлар икки оғайни ботирлар сингари бир-бирига мадад бермоқда.

10. Фf7-e8 Шg7-h6

11. Фе7-f8+ Шh6-h7

12. Шf5-f6

«От юриш» усули бу уйин охирида ҳам иш беради. Фақат пот вазиятларидан эътиёт бўлиш керак.

12. ... Шh7-g8

13. Шf6-e7 Шg8-h7

14. Шe7-f7! Шh7-h8

15. Фе8-d7 Шh8-h7

16. Фd7-f5+ Шh7-h8

17. Фf8-g7x

Эътибор беринг! Оқ сипоҳларнинг ҳаракати қатъий режага асосланди. Ҳар бир юриш эса, аниқ бир мақсадни кўзлади.

САВОЛ ВА ТОПШИРИКЛАР:

1. Тахтага мавзуга доир турли вазиятларни теринг. Унда икки фил шохни неча юришда мот қилишини аниқланг.

2. Вазиятни тахтага теринг:

Оқлар: Шс5, Фd8, Фе8,

Қоралар: Ша6,

Етти юришда мот. Юриш оқлардан.

Юришларни ёзиб бординг

“АЛПОМИШ” ВА “БАРЧИНОЙ” ТЕСТ СИНОВЛАРИ ТОПШИРИЛДИ

Ҳар бир таълим муассасаси, энг аввало, ўқувчилар ўртасида соғлом турмуш тарзини тарғиб қилиш, уларни жисмоний тарбия ва спорт машғулотларига кенг жалб этишга алоҳида эътибор қаратади. Буни Олмазор туманидаги 234-умумтаълим мактаби мисолида ҳам қуриш мумкин.

Таълим муассасасида ўтказилган “Алпомиш” ва “Барчиной” махсус тест синовларини топшириш кўтаринкилик билан ташкил этилди. Бу тадбир болалар ва ўсмирларнинг соғлом вояга етаётгани, ўқишга ва спортга бўлган жисмоний тайёргарликларини аниқлаш имконини берди. Муракаб шартларни яхши бажарётган ўқувчилар ҳам маънан, ҳам жисмонан етук бўлиб улғайётганликларини намойиш этишди.

Мазкур махсус тестлар узок масофага югуриш, узунликка сақраш, турникда тортилиш каби машқларни ичига олган.

Тадбирда ҳар бир йигитни Алпомишдек енгилмас баҳодир, Ватан химоясига қодир азамат бўлиб, қизлар эса Барчинойдек оқила, оилапарвар, аҳдига вафодор бўлиб камол топишда спортнинг ўрни бекиёс эканлиги таъкидлаб ўтилди.

Дилрабо УМАРОВА,
234-умумтаълим мактаби
бошлангич синф ўқитувчиси

SPORT GENETIKASI IMKONIYATLARI



Таъкидлаш жоизки, бугунги кунда мамлакатимизда спорт тиббиётига, спортчиларнинг саломатлигини мустаҳкамлашга катта эътибор қаратилмоқда. Давлатимиз раҳбарининг 2013 йил 3 июлда қабул қилинган «Ўзбекистон Республикаси Миллий олимпия қўмитаси ҳузурида Республика спорт тиббиёти илмий-амалий марказини ташкил этиш тўғрисида»ги қарори бу борада дастуруламал бўлаётир. Қарорда белгиланганидек, жорий йилнинг сентябрь-октябрь

ни саралаб олиш учун жуда кўп вақт ва меҳнат сарфланган, — дейди спорт тиббиёти бўйича мутахассис, тиббиёт фанлари номзоди Муаззам Мелиева. — Эндиликда биргина ДНК ташхиси орқали ёшларни профессионал ва ҳаваскор спортчиларга ажратиш мумкин. Республика спорт тиббиёти илмий-амалий марказининг Спорт генетики лабораторияси ҳам жаҳон тажрибаси асосида мамлакатимиздаги мавжуд барча спорт турлари бўйича ёш иқтидорларни сара-

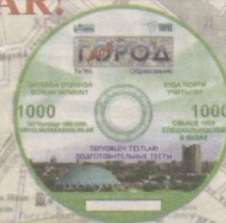
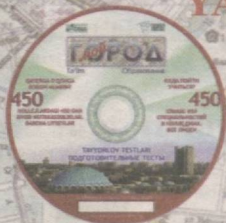
O' T I S H

B A L L A R I

**MENING SHAHRIM. TA'LIM +
YANADA KO'PROQ YANGI TESTLAR!**

ABITURIYENT!

**SEN O'QISHGA
KIRISHGA TAYYORMISAN?**



**BIOLOGIYA
KIMYO
TARIX
GEOGRAFIYA
ONA TILI
VA ADABIYOT**

**QO'NG'IROQ QIL!
SOTIB OL!
TAYYORLAN!
O'QISHGA KIR!**

**MATEMATIKA
FIZIKA
INGLIZ TILI
NEMIS TILI
FRANSUZ TILI**

Guvohnoma №005067-03

(99871) 283-23-79, 283-39-34, www.mg.uz

SHAHNING

ИНТИЛИШ ВА САМАРА

Президентимиз Ислон Каримов раҳнамолигида болалар спортини ривожлантиришга қаратилаётган доимий эътибор навқирон авлоднинг ҳар томонлама соғлом камол топишида муҳим омил бўлмоқда. Жойларда қад ростлаётган замонавий спорт иншоотларида спорт билан мунтазам шуғулланувчилар сафи тобора кенгайиб бораётир. Улар орасида спортчи-қизларнинг кўпчилиги янада қувонарли.



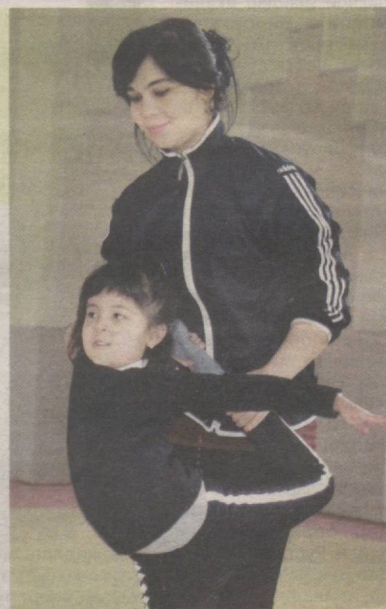
**2014-yil —
Sog'lom bola
yili**

Жиззах шаҳар халқ таълими муассасалари фаолиятини методик таъминлаш ва ташкил этиш бўлимига қарашли 1-болалар ва ўсмирлар спорт мактабида 786 нафар ўғил-қиз спортнинг бадий гимнастика, шахмат, қўл тўпи, бокс, стол теннис каби турлари билан малакали мураббийлар раҳбарлигида шуғулланмоқда.

Ёшларнинг ўз маҳоратини ошириши учун барча замонавий шароитлар яратилган мактабда 150 нафар киз устозлари кўмагида спортнинг нафис тури – бадий гимнастика сирларини эгалламоқда.

**Суратларда: Жиззах шаҳридаги
1-болалар ва ўсмирлар спорт мактабида.**

Шерзод НАЗАРОВ (ЎзА)
олган суратлар.



Ma'rifat

TA'SIS ETUVCHILAR:

O'zbekiston Xalq ta'limi vazirligi, O'zbekiston Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi, O'zbekiston Ta'lim, fan va madaniyat xodimlari kasaba uyushmasi Markaziy Kengashi.

Bosh muharrir:
Abdusamat RAHIMOV

Tahrir hay'ati: Jumanazar BEK-NAZAROV, Baxtiyor DONIYOROV, Farrux JABBOROV (bosh muharrirning birinchi o'rinbosari), Husan NISHONOV (bosh muharrir o'rinbosari), Farhod RIZAYEV, Nurlan USMONOV (bosh muharrir o'rinbosari, "Учитель Узбекистана"), Mirzakarim XUDDIYEV, Baxtiyor YOQUBOV (mas'ul kotib), Aleksey CHUKARIN (mas'ul kotib, "Учитель Узбекистана"), Sa'dulla HAKIMOV.

Gazeta
O'zbekiston Matbuot va axborot agentligida № 0067 raqam bilan ro'yxatga olingan.

ISSN 2010-6416



772010641009

INDEXS: 149, 150. Г-126.

Tiraji 66649.

Hajmi 4 bosma taboq.

Ofset usulida bosilgan, qog'oz bichimi A-3.

"Ma'rifat-dan materiallarni ko'chirib bosish ta'hiriyat ruxsati bilan amalga oshirilishi shart. Tahririyatga kelgan qo'lyozmalar taqir qilinmaydi va muallifga qaytarilmaydi.

Reklama materiallari uchun tahririyat javobgar emas.

MANZILIMIZ: 100083, Toshkent,
Matbuotchilar ko'chasi, 32.

Web-site: www.marifat.uz

TELEFONLAR: mas'ul kotib — 233-99-15, umumiy o'rta va maktabgacha ta'lim yangiliklari bo'limi — 233-53-14, fan, oliy va o'rta maxsus, kasb-hunar ta'lim yangiliklari bo'limi — 233-56-45, adabiyot, madaniyat, kasaba uyushmalari hayoti yangiliklari bo'limi — 233-54-49, ma'naviyat va maktabdan tashqari ta'lim yangiliklari bo'limi — 233-54-63, siyosat, xalqaro hayot va sport yangiliklari bo'limi — 233-76-40, reklama va marketing bo'limi — 233-42-92(faks), 236-54-17.

Bahosi sotuvda
erkin narxda

Dizaynerlar:
Liliya BINASHEVA,
Timur KAYSAROV.

Navbachi muharrir:
Sanjar RUSTAMOV.

Navbachi:
Bobomurod XUDOYBERDIYEV.

"Sharq" nashriyot-matbaa aksiyadorlik kompaniyasi boshmaxonasi.

Korxona manzili:
"Buyuk Turon" ko'chasi, 41-uy
SXA axyoni — 01.50
Topshirildi — 02.25